

Tartu Ülikool
Loodus- ja tehnoloogiateaduskond
Ökoloogia ja Maateaduste Instituut
Geograafia osakond

Marika Kiin

IMMIGRANTIDEGA SEOTUD HOIAKUD JA NEID MÕJUTAVAD TEGURID

Bakalaureusetöö keskkonnatehnoloogia erialal

Juhendaja: Anneli Kährik, PhD

Juhendaja allkiri _____

Tartu 2017

IMMIGRANTIDEGA SEOTUD HOIAKUD JA NEID MÕJUTAVAD TEGURID

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida, millised on Eesti elanikkonna hoiakud sisserändajate suhtes ning neid mõjutavad tegurid. Uurimismeetodina on kasutatud statistilist lähenemist, kasutades kirjeldavaid tunnuseid ja analüüsides kahe tunnuse vahelisi seoseid. Eesmärgi täitmiseks püstitati uurimusküsimused. Andmeanalüüsiks kasutati statistilise andmeanalüüsi paketti SPSS ning tulemused vormistati MS Excelis. Teoreetilist raamistikku kasutati tulemuste tõlgendamiseks ning uurimusküsimused sõnastati toetudes empiirilistele tulemustele. Kokkuvõtlikult mõjutavad nii põhi- kui vähemusrahvuse hoiakuid immigrantide suhtes mitmed erinevad tegurid, millest peamisteks olid vanus, haridustase, majanduslik seis ning rahvus. Käesolev töö leidis kinnitust, et teadmine sisserändajate sotsiaalsest ja etnilisest taustast põhjustab tõrjuvat hoiakut ja selgus, et Eesti elanikud on kolmandate riikide suhtes negatiivsemad kui üldiselt immigrantide suhtes.

Märksõnad: *immigrant, hoiakud, tegurid, analüüs*

CERCS kood: S230 Sotsiaalne geograafia

ATTITUDES ASSOCIATED WITH IMMIGRANTS AND CONTRIBUTING FACTORS

This Bachelors thesis aims at researching what are the general attitudes towards immigrants in Estonian society and which factors play a role in these attitudes. The research methodology that was used was: statistics, using descriptive attributes and analysing the connections between the two. In order to fulfill this aim, research questions were devised. Statistical data packaging SPSS was used for analysing data, and MS Excel was used for inserting results. A theoretical framework was used for interpreting results, and research questions were formulated based on empirical results. In conclusion there were several factors that affected the attitudes of the majority and minority groups in Estonia towards immigrants; the main factors being age, level of education, financial situation and ethnicity. This research work confirmed that the knowledge of an immigrant's social and ethnic background affects attitudes, and that Estonians generally hold more negative attitudes towards persons from third countries than other immigrants.

Keywords: *immigrant, attitude, factors, analysis*

CERCS code: S230 Social geography

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	4
1. TEOORIA	7
1.1. IMMIGRATSIOONI MÕJU SIHTRIIGILE	7
1.1.1. Mõju majandusele	7
1.1.2. Mõju turvalisusele.....	8
1.1.3. Mõju kultuurile	9
1.2. INTEGRATSIOON SIHTRIIGI ÜHISKONDA	11
1.2.1 Mõjutavad tegurid	12
2. UURIMUSKÜSIMUSED, ANDMED JA METOODIKA	13
2.1. Mõisted	13
2.2. Uurimusküsimused	13
2.3. Andmed ja metoodika.....	14
3. IMMIGRATSIOONI TRENDID EESTIS (PEALE 1991. AASTAT), ELANIKE HOIAKUD	16
3.1 Immigratsiooni trendid	16
3.2. Elanike hoiakud	19
4. ARUTELU	30
KOKKUVÕTE.....	32
VIITATUD ALLIKAD	33
LISAD	39

SISSEJUHATUS

Tänapäeva globaliseerunud maailmas rändavad inimesed pidevalt. Ränne murendab kultuuride, rahvusrühmade ja keelte traditsioonilisi piire ning lisab mitmekesisust, kultuurilist ja majanduslikku rikkust. Paljude jaoks on ränne ka probleem või isegi oht turvalisusele (Siseturvalisuse arengukava, 2015). Üldisemalt võib rännet jaotada tema põhjuse alusel: vabatahtlikuks ja sundrändeks. Sunnitud rände korral on inimesed sunnitud oma elukohast lahkuma näiteks sõja, looduskatastroofide, nii usuliselt kui ka muudel põhjustel tagakiusamise tõttu. Vabatahtlik ränne tuleneb inimese isiklikest või majanduslikest huvidest.

Immigratsioon ehk sisseränne on inimese ränne riiki, mis ei ole nende kodumaa, sihtriigi seisukohast vaadatuna (Terveilm). Immigratsiooni põhjustajaks võib olla keskkond, poliitika, looduskatastroofid, vaesus või vabatahtlik soov elukohta muuta.

Suurimaks immigratsiooni laineaks ajaloos võib pidada immigreerumist Ameerika Ühendriikidesse. 19.-20. sajandil rändas Ameerikasse ligi 30 miljoni inimest. Palju oli Briti saartelt, Põhja Euroopast ja ka Hiinast (Jenkins, 2003). Vajadus tööjõu järele, lubadused inimestele oma maatüki saamiseks ja maavarade leidmine (kullapalavik ja nafta leiud) meelitasid aina rohkem inimesi üle maailma. Esimese ja Teist maailmasõja ajal immigrantide vool jälle suurenes, lisades riikide nimistusse juba enamus Euroopa riike, kaasa arvatud Balti riigid ja ka Venemaa.

Seoses viimaste aastate järsult suurenenud põgenikelainega, on immigratsiooniteema ja rahvuslik integratsioon muutunud väga aktuaalseks teemaks.

Üheks sisserände alaliigiks on põgenike ränne, keda ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti (UNHCR) andmetel oli 2014. aasta alguses kogu maailmas kokku 13 miljonit (UNHCR Global Appeal 2015 Update). 2017. aasta alguse seisuga, on põgenikke juba 23,3 miljonit (UNHCR Global Appeal 2017 Update). Antud alaliiki defineerides tähendab põgenik inimest, kes on olnud sunnitud oma kodust lahkuma. Põgenik võib olla ümber asunud oma koduriigi sees või koduriigist lahkunud, et otsida kaitset mõnest turvalisemast riigist. Kui põgenik esitab kaitsesaamiseks sihtriigile avalduse, siis saab temast varjupaiga ehk asüüli taotleja ja kui taotlus rahuldatakse, saab temast pagulane. Ehkki tavamõistes peetakse pagulaseks sageli ükskõik millist sundmigranti, siis juriidiliselt on pagulasstaatuse kitsas mõiste, mis põhineb 1951. aastal Genfis vastu võetud ÜRO pagulasseisundi konventsioonil. Pagulase staatuse antakse inimesele, kes viibib väljaspool päritoluriiki ega saa või julge sinna tagasi pöörduda, kuna tal on

põhjendatud hirm rassist, usust, rahvusest, sotsiaalsest rühmast või poliitilistest tõekspidamistest tuleneva tagakiusamise ees.

Teiseks oluliseks rände alaliigiks on tööränne. Seevastu tööga seotud mobiilsus tähendab pika ajaperioodi jooksul vahemaade läbimisega kodust tööle jõudmiseks (Landesman & Seward, 2013:765). Riigisisene ränne on tavaliselt maakohtadest suurtematesse linnadesse. Välisriiki tööränne toimumiseks on suuremjaolt oluline, et sissetulekute erinevus peaks olema vähemalt kahekordne (Hadler, 2006).

Sisseränne põhjustab nii negatiivseid kui ka positiivseid mõjusid riikidele, kuhu sisserändajad suunduvad. Vastuvõtivateks riikideks on tavaliselt tööstuslikult hästi arenenud maad Lääne-Euroopas või Ameerika Ühendriigid. Immigrandid võivad paljudel juhtudel rikastada riigi majandus- ja kultuurielu ning nad võivad olla lahenduseks mitmete rahvastikuprobleemide korral nagu vähenev rahvaarv või tööjõu vananemine. Samas teades sisserändaja rahvuslikku tausta võib suureneda umbusaldus, võib tekkida kahtlusi turvatundes ja oht oma kultuuri kadumisele (Scheffer, 2017). Samuti muretsetakse konkurentsi suurenemise pärast tööturul ning tuntakse hirmu konfliktide ees ja kardetakse kuritegevuse suurenemist. Hirm kuritegevuse ja turvatunde ees võib olla tingitud viimaste aastate suurenenud erinevate terrori rünnakute tagajärjel Euroopas. (Batchelor, 2016)

Elanikkonna erinev hoiak immigrantide suhtes sõltub suurel määral immigrantide rahvuslikust taustast. Elanikkond suhtub eelarvamusega kolmandatest riikidest sisserändajatesse negatiivsemalt, arvates, et nad toovad endaga kaasa terrori ohtu ja ei aktsepteeri Euroopa kultuuri ja kombeid. Sellist arvamust kujundab paljuski meedia ja poliitika (Constant, 2015).

Põgenike rändepõhjused, päritolu ja õiguslik seisund muudavad nad spetsiifiliseks sihtgrupiks, mis nõuab teistsuguseid lähenemisi olles väljakutseks nii integratsioonipoliitikale kui ka sotsiaaltööle. Sisserändaja kogeb võõras keskkonnas kommunikatsioonibarjääre ja kohanemiskraskusi. Kui sellele lisandub veel negatiivsete hoiakute või diskrimineerimise tajumine, siis võib see vähendada nende motivatsiooni lõimumiseks (UNHCR ... , 2016). On leitud, et negatiivsed hoiakud pagulaste ja immigrantide suhtes võivad viia isegi vähemuste separatsioonini ja grupid surutakse äärelinnadesse ja tõrjutakse sotsiaalselt (Dandy, 2009)

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida, millised on Eesti elanikkonna hoiakud sisserändajate suhtes ning neid mõjutavad tegurid. Uuring tugineb Euroopa Sotsiaaluuringu (ESS) 7.voorule (2014) andmetele. Küsitluses osales 2051 elanikku. Uurimismeetodina on kasutatud statistilist lähenemist, kasutades kirjeldavaid tunnuseid ja analüüsides kahe tunnuse

vahelisi seoseid. Selle tulemusel on koostatud risttabeleid ja kontrollitud olulisustõenäosuse näitajat. ESS 7. vooru andmed võimaldavad käsitleda pagulasteemat põhjalikumalt kui tavaliselt, sest antud vooru valikmooduli teemaks on immigratsioon (ESS - European Social Survey). Erinevalt varasematest uuringutest keskendutakse käesolevas uurimustöös põhjalikumalt seoste otsimisele isikutunnuste, sh paiknemine asutussüsteemis, ja immigratsiooni hoiakute vahel; erinevalt varasematest uuringutest (Schütz, 2013), kaasatakse analüüsi ka demograafiliste tunnuste analüüs.

Bakalaureusetöö esimeses osas käsitletakse immigratsiooni hoiakute seletamiseks kasutatud peamisi teooriaid ja nende tausta. Töö teises osas seletatakse lahti mõisted, püstitatakse uurimusküsimused. Kolmas osa annab ülevaate kasutatud andmetest ja metoodikast. Neljandas osas analüüsitakse andmeid, millele järgneb arutelu saadud tulemuste üle. Töö sisuline osa lõppeb kokkuvõttega, milles esitatakse uurimuse põhitulemused.

1. TEOORIA

1.1. IMMIGRATSIOONI MÕJU SIHTRIIGILE

1.1.1. Mõju majandusele

Sisserändel võib olla nii positiivne kui ka negatiivne mõju nii vastuvõtja riigile kui ka alguspärasele riigile. Sihtriigid on tavaliselt tööstusriigid, kus on suurem majanduslik kasv ja kus vajatakse lisa tööjõudu. Alguspärane riik on riik, kust sisserändaja pärineb.

Majanduskasv tekitab töökohti ja tulu linnadele. Ilma positiivse majandusliku arenguta võib töötus ja heaelu sõltuvus kergesti suureneda (Tasan–Kok jt, 2014:21). Paljud rahvusriigid nägid migratsioonis tööjõu olulisust, nende konkurentsivõimet ja demograafilist tulevikku (Tasan–Kok jt, 2014:23). Sisserändajatega kaasnevat ohtu seoses töö vähenemisega nähakse halvustavas vaatevinklis, kuna sisserändajad on nõus tegema tööd, mida vastuvõtva riigi elanikud nõus tegema pole. Võõrtöölised töötavad sagedamini kauem ja madalama palga eest, kui seda teeksid kohalikud elanikud (Shah, 2008). Tüüpilisteks sellisteks aladeks on näiteks põllumajanduse hooajatööd ning koristus- ja ehitustööd.

Paljud immigrandid asutavad erinevaid teenindusettevõtteid nagu etnilisi kauplusi, restorane, ekspordiettevõtteid või koristusfirmasid. Ettevõtjatena loovad nad peale ise töötamise ka uusi töökohti ning suurendavad vastava ala konkurentsi (Hughes, 2017). Ka migrantide päritolumaaade majandus reeglina võidab, kuna enamik väljarännanuid saadab vähemalt osa võõrsil teenitud palgast tagasi koju, mis võib moodustada väga olulise osa kehvemal järjel olevate riikide sisemajanduse kogutoodangust (Collier, 2013).

Rahvusvahelised ettevõtted soosivad soodsat, liikuvat ja suhteliselt paindlikku tööjõudu, keda saab tähtajaliselt palgata või tööjõudu vahendavatelt ettevõtetelt rentida. Eriti tahavad ettevõtted suurendada kõrgelt koolitatud inimeste liikuvust. Liikuvamat ja paindlikumat tööjõudu vajatakse eriti infotehnoloogia- ja ehitusaladel ning majanduses (Einama, 2006). Ameerika ja Euroopa teenindus vajab endisest liikuvamaid hooajatöölisi ehk teenindajaid hotellidesse ja restoranidesse ning kindlustus- ja finantsalade töötajaid (*ibid.*). Üha üldisemaks on muutumas tendents, et inimest nähakse ainult majanduslikust aspektist, tööpanuse andjana.

Üheks suuremaks ohuks on hirm sisserändest tingitud tööpuuduse kasvu pärast, miks kohalikud elanikud on vastu sisserändajate saabumisele riiki (Mayda, 2006). Immigratsioon võib ka kahjustada majandust, halvendades maksebilanssi ja põhjustades inflatsiooni (Castles & Miller, 2009:230). Samuti on häirivaks teguriks see, et sisserändajad ja pagulased saavad riigilt rohkem

toetust kui kohalikud vaesed inimesed (Shah, 2008). On ka sisserändajaid, eriti aga pagulasi ja rahvusvahelise kaitse taotlejaid, keda tajutakse koormana riigi sotsiaalkindlustuse- ning heaolusüsteemile. Pagulasi ning rahvusvahelise kaitse taotlejaid nähakse ka sageli sotsiaalabi ärakasutajatena, kes kuritarvitavad vastuvõtva riigi heaolusüsteemi, mistõttu ei pea sotsiaalsüsteem sisserändajate voolule vastu (Huysmans, 2006:78-79).

1.1.2. Mõju turvalisusele

Immigratsioon on tänapäeva globaalses maailmas juba tavapärane nähtus, mis ühestküljest panustab ühiskonda, kuid teisalt kujutab ka ohte. Multikultuursuse kogemusega ühiskondade puhul on hakatud nägema erinevaid probleeme ning meediakajastustes tõusevad pidevalt esile rahvusvahelised konfliktid ja usulistest ning kultuurilistest erinevustest tingitud rünnakud või terroriaktid. Hirm kuridegevuse ja turvatunde ees võib olla tingitud viimaste aastate suurenenud erinevate terrori rünnakute tagajärjel Euroopas (Batchelor, 2016). Näitena võiks Eestist tuua Vao varjupaigataotlejate keskuse süütamise (Ammas, 2015) ja Euroopast - Pariisi sündmused (BBC News, 2015). See kõik kujundab seda, kuidas immigratsiooniteemat ühiskonnas nähakse.

Konflikti- ja kriisikoldest põgenenutel pole tihtipeale dokumente, et tõendada endi isiksust, või üritatakse sihilikult varjata oma identiteeti, et pääseda teatud riiki (Siseministeerium ..., 2015). Selline olukord on omakorda raske vastuvõtva riigi ametnike jaoks, kes peavad välja selgitama isikute mineviku. Samuti on keeruline hinnata inimeste lõimumispotensiaali ja võimet panustada vastuvõtva ühiskonna arengusse, kuna pole teada millised oskused ja haridus antud isikul on. Sellisel juhul põhineb rahvusvahelise kaitse taotlus tõendite asemel hoopis taotleja ütlustel.

Terrorismioht Euroopas on viimastel aastatel kasvanud. 2016. aastal toimus maailmas, sh Euroopas mitu ohvriterohket terrorirünnakut (Kaitsepolitsei amet aastaraamat 2016:23).

2016. aastal juhtunud terrorirünnakud on välja toodud tabelis 1. (vt lisa 1), mis puudutasid ka Eestit. Prantsusmaal, kus veoauto sõitis rahva hulka suri 86 inimest, neist 2 olid Eesti kodanikud ning vigastada sai üle 430 inimese, teiste seas mitu Eesti elanikku.

1.1.3. Mõju kultuurile

Inimesed erinevad üksteistest väga paljude erinevate tunnuste poolest. Nendeks erinevusteks on kultuur, usk, nahavärv ja ka kombed. Kas siis teadlikult või mitteteadlikult moodustatakse sellejärgi rühmi. Kultuur on keskkonnaks dialoogile erinevate etniliste gruppide vahel ning seega mängib olulist rolli lõimumisprotsessi toetamisel ja etniliste vähemuste kaasamise toetamisel (Valk jt, 2002:175).

Eestlaste jaoks on etnilise identiteedi tekkimise protsessis määravaks kujunenud kahtlemata eesti keel ja eesti keelele baseeruv kultuur. Keel on üks tegureid, mis võimaldab eestlastele mõnevõrra rohkem kui näiteks ühine usk või traditsioonid ühist eneseteadvust ja kollektiivset vastandamist teistele rahvustele (Valk jt, 2002:89). „Üle poole sajandi Eestis viibinud, elanud, sündinud ja kasvanud venelaskond, kes geneetilises mõttes eestlastest peaaegu ei erinegi ning on eestlastele kultuuriliselt palju-palju lähemal kui islamiusulised araablased või Süüria kristlased, on alles päris viimasel ajal osaliselt, vaevaliselt ning vastuoluliselt leidmas oma eestivene identiteeti ja kohta Eestis eestlaste kõrval“ (Vahtre, 2016:215). Sellest pole raske teha järeldust, et kui juba venelaste kohanemine kulgeb nii vaevaliselt, siis suurema hulga Lähis-Idast või Põhja-Aafrikast immigreerunud inimeste puhul oleks olukord hoopis keerulisem.

Religioon on saatnud inimest aegade algusest saadik, oletatakse, et religioon on sama vana kui inimkond. Pole teada ühtki rahvast või kultuuri, kel poleks mingisuguseidki religioosseid uskumusi. Tänapäeval on religiooni tähtsus ja tähendus läänemaailmas vähenenud, kuid püsib mõjukana suuremas osas maailmast (Ringvee, 2008). Religioon on väga oluline Indias, Indoneesias, paljudes Aafrika ja Lähis-Ida maades (islamimaades) ning mitmetes katoliiklikes maades. Enamus eestlastest on tänu kommunistlikule okupatsioonile ateistid ja seda kinnitab ka (Statistikaamet, 2013) uurimus, kus selgus, et 15-aastasest ja vanemast Eesti elanikkonnast kindlat usku usub vaid 320 872 inimest ehk 29%, samas 54% 15-aastasest ja vanemast elanikkonnast ei pea omaks ühtegi usku ja peavad ennist ateistideks. Ülejäänud protsentidest koosnes õigeusk ja luteriusk, mida kumbagi oli kümne protsendi kandis. Teades aga, et moslemite usk on islami usk ja nad ei aktsepteeri teisi uske, eriti mitteuskujaid, siis siit saab näitena kohe tuua erinevuse, mille tagajärjel võib tekkida konflikt (Hallowell, 2012).

Läänes on riik ja kirik teineteisest tavaliselt lahutatud. Enamikus islamimaades see nii ei ole ja religioon avaldab tugevat mõju inimeste käitumisele, poliitikale ja isegi ärile. Lääne inimesed soovivad põhimõtteliselt pidevalt uuendusi. Moslemid püüavad leida teed, kuidas kohaneda

moodsate käitumistavadega, ilma et nende hinnalised traditsioonid seejuures katkeksid. Lääne ühiskonnas lävivad mehed ja naised omavahel vabalt, enamikus araabia maades on teisiti. Moslemite seksuaalsus on territoriaalne. Naised, kes liiguvad avalikes paikades, on sisenenud meeste territooriumile ja peavad end katma. Lääne inimesed näevad moslemite naisi harva ka siseruumides. Need on vaid mõned näited, kuidas valged inimesed ja moslemid erinevad üksteisest ja sellejärgne mõju võib tuua kaasa Euroopale suuri muudatusi ja ka konflikte. (Lewis, 1999: 268)

„Kultuurilise interregnumi tingimustes on nii olijail kui tulijail väga raske säilitada oma seniseid kultuuri- ja kõlblusnorme“ (Vahtre, 2016:133). Ülevälismaastumine on inimeste suurim hirm, et kodukant nii kultuurilisel kui ka muul määral muutub tundmatuseni, kuna seal on liiga palju võõramaalasi, kes räägivad ja käituvad võõral moel (Uued eurooplased, 2016:52).

1.2. INTEGRATSIOON SIHTRIIGI ÜHISKONDA

Integratsioon on protsess, mille käigus püütakse siduda seni ühiskonnas eraldatud gruppe (nt erineva rahvusliku või etnilise tagapõhjaga, erinevat keelt kõnelevad), neid üksteisele lähendada, nii et nad moodustaksid ühtse terviku ja tunneksid end selle ühiskonna täisväärtuslike liikmetena (Vetik, 2013). Tavaliselt tähendab see vähemusgrupi esindajate ühiskonda sulatamist, mille eelduseks on enamuse kultuuri tundmine ja austamine ning mõningane riigikeele oskus. Samas säilitab vähemusgrupi liige ka oma emakeele ning kultuurilise ja etnilise eripära ning identiteedi. Selleks peab tal olema võimalus emakeelse hariduse omandamiseks ning kas siis üksi või koos teistega oma kultuuriga tegelemiseks (Euroopa Ühenduste Komisjon, 2008).

Integratsiooni tulemusena peaks kõikidel ühiskonna liikmetel olema võrdne võimalus ühiskondlikus elus osalemiseks ja erialaseks tegevuseks (Vetik, 2013). Võrdse liikmena ühiskondlikus elus kaasärääkimiseks peaks isikul olema lisaks mõningasele riigikeele oskusele ka selle riigi kodakondsus, mille olemasolu on enamasti eelduseks poliitiliste õiguste teostamisel (Sotsiaalministeerium, 2015).

Integratsioonist erineb assimileerimine selle poolest, et integratsiooni puhul tunnustatakse lisaks enamuse keele ja kultuuri tundmaõppimise vajalikkusele ka vähemuse kultuuri väärtuslikkust. Inimesed võivad assimileerumise kasuks ka ise otsustada, kuid enamusel juhtudel toimub see vastu nende tahtmist. Assimilatsioon tähendab vähemusgrupi eripära mahasurumist ning enamuse keele ja kommete ülevõtmist, millega kaasneb identiteedi muutus (EKSS). Selle väljundiks võib olla emakeele kasutamise keelustamine, emakeeles hariduse omandamise või ka teatud traditsioonide ja tavade järgimise keelamine.

Kohanemine, sidemete tekkimine ja majandusliku võimekuse kasv ei too vähemuste puhul alati kaasa sotsialiseerumist ning kohanemist põhirahvusega (Silvestre & Reher, 2014). Tänapäeval on tekkinud mitmesugused uued vahendid hoidmaks sidet kodumaaga ning lähedastega, mis vähendavad vajadust ja soovi võtta omaks uue elukohamaa kombeid (Bolt & VanKempfen, 2010).

Ruumilise assimilatsiooni teooria põhineb ideel, et aja jooksul sulanduvad vähemusrühvused peamise elanikkonna ühiskonda (Massey & Denton, 1985). See tähendab, et alguses ollakse küllaltki eraldunud, kuid kohanemine linnas ning sotsiaalsete sidemete tugevnemine tekitab immigrantidel julguse ja võimaluse kolida parematesse elamistingimustesse. Etniliste gruppide

assimilatsioon on osa üldisemast sotsiaal- majanduslikust ja kultuurilisest ühildumisprotsessist ning ei tähenda ilmingimata oma kultuuri ja juurte kaotamist (Bolt & van Kempen 2010). Ruumilise assimilatsiooni korral suureneb immigrantide sotsiaalmajanduslik mobiilsus, jõukuse kasvades valitakse paremad elamistingimused ning väheneb segregatsioon ja eraldatus põhirahvusest. Samas ei pruugi seos ruumilise mobiilsuse ning assimilatsiooni vahel olla üheselt võetav. Kohanemine, sidemete tekkimine ja majandusliku võimekuse kasv ei too vähemuste puhul alati kaasa sotsialiseerumist ning kohanemist põhirahvusega (Scheffer 2017).

Tänapäeval on vähenemas tööstuste töökohad ning olulisemaks valdkonnaks on saanud teenindussektor. Oluline mõju on ka ülemaailmsel migratsioonil, mis tingib erineva päritoluga rahvastikurühmade segregatsiooni (Walks, 2001). Etniline segregatsioon on sageli seotud sotsiaalse segregatsiooniga ning on kardetud, et etniline segregatsioon tingib üha suuremat eraldumist rikaste ja vaeste vahel (Reardon & Bischoff, 2011). Saabuv madalam klass lihttöödele toob endaga kaasa vaesema elanikkonna suurenemise ja vaeste piirkondade laienemise linnas (Wessel, 2000). Teooria järgi tekib sellisel juhul suur palgaline erinevus, mille puhul on oluline linna suurus. Sellisel eristumisel on oluline mõju ka linnapildile, sest tekivad eraldi rikaste rajoonid ning marginaliseerunud vaeste rajoonid (Castells & Mallenkopf 1991).

1.2.1 Mõjutavad tegurid

Sisserännanutel võib tekkida raskusi seoses nende päritolu, elamistingimuste või diskrimineerimisega. Kohalikel elanikel võib tekkida raskusi uute kaaselanikega harjumisel, kasvava mitmekesisusega kohanemisel ning kodanikuõiguste ja osalemise uute mõistete omaksvõtmisel (Niessen & Huddleston, 2010:8).

Euroopa Komisjoni siseasjade voliniku Cecilia Malmströmi sõnul eeldab edukas integratsioon, et sisserändajatele antakse võimalus osaleda igakülselt oma uue kogukonna elus. Integratsiooni õnnestumiseks on esmatähtis õppida vastuvõtva riigi keelt, saada juurdepääs tööhõive- ja haridussüsteemile ning suuta end sotsiaalmajanduslikult üleval pidada. Seni ei ole sisserändajate integratsioon Euroopas kuigi hästi toiminud (Kõrv, 2005). Integratsiooni parandamine on Euroopa ühine mure, sest see ei ole mitte ainult sisserändajate, vaid ka Euroopa enda huvides – hästi integreerunud sisserändajad rikastavad ühiskonda nii kultuuriliselt kui ka majanduslikult (Euroopa Komisjon, 2011).

2. UURIMUSKÜSIMUSED, ANDMED JA METOODIKA

2.1. Mõisted

Pagulane - käsitletakse välismaalast, kes rassi, usu, rahvuse, poliitilise veendumuse või sotsiaalsesse gruppi kuulumise pärast tagakiusamise tõttu viibib väljaspool päritoluriiki ja ei saa nimetatud riigilt kaitset (RT I 2006, 2, 3). Taoline pagulase määratlus tugineb Genfi konventsioonile ja selle protokollile ning sarnaselt on määratletud pagulase mõiste ka Eestis välismaalastele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses.

Ränne ehk **migratsioon** (ka rändamine) on püsiv elukoha vahetus. Rännet mõistetakse üldiselt kui inimeste füüsilist liikumist ühelt alalt teisele, mõnikord üle pikkade distantide või suurtes gruppides (Vikipeedia).

Tööränne ehk **töömigratsioon** on inimeste rändevorm, mille põhjuseks on indiviidi töötegmine teises regioonis või riigis. Seejuures toimub üldjoontes ränne majanduslikult madalamalt arenenud riikidest kõrgema arengutasemega riikidesse (Vikipeedia).

Sisserändaja – isik, kes asustusüksusesse elama asudes registreeris oma saabumise teisest asustusüksusest/riigist. Eesti teistest haldusüksustest saabunud isikut nimetatakse uues elukohas sisserändajaks (sisserännanuks) (Statistikaamet ...).

Kolmanda riigi kodanik – välismaalane, kes on muu riigi kui Euroopa Liidu liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi või Šveitsi Konföderatsiooni kodanik (Integratsiooni sihtasutus ...).

2.2. Uurimusküsimused

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on anda ülevaade, kas etniline ja sotsiaalne taust mõjutab inimeste hoiakuid sisserändajate suhtes ning analüüsida, millised tegurid neid hoiakuid mõjutavad.

Eesmärgi täitmiseks püstitati järgmised uurimusküsimused:

- Kas elanike hoiakud on seotud sisserändajate etnilise ja sotsiaalse taustaga?
- Kas Eesti elanike arvates toob mitmekesisus ühiskonnale pigem kasu või kahju?
- Kuidas elanike grupiti ja elukoha asulatüübi alusel hoiakud erinevad?

2.3. Andmed ja metoodika

Töö empiiriline osa tugineb Euroopa Sotsiaaluuring (ESS - European Social Survey) 7. vooru andmetel Eestis. ESS on rahvusvaheline sotsiaalteaduslik uuring ja ühiskonnateaduste taristu, mille eesmärgiks on ühiskondade arengu seaduspärasuste uurimise võimaldamine (ESS veebileht, 2017). Andmeid kogutakse alates 2002. aastast.

Küsitlus viidi läbi ajavahemikul september 2014- jaanuar 2015. ESSi valim on representatiivne 15-aastaste ja vanemate Eesti elanike suhtes, kes kuuluvad tavaleibkondadesse, sõltumata rahvusest, kodakondsusest või emakeelest (ESS veebileht, 2017). Inimesed valitakse uuringusse rangelt juhuslikul meetodil (ESS veebileht, 2017). 7. vooru lisamooduliks on immigratsioon, mis võimaldab uurida Eesti elanikkonna hoiakuid immigratsiooni osas põhjalikumalt. Andmeanalüüsiks kasutati statistilise andmeanalüüsi paketti SPSS ning tulemused vormistati MS Excelis. MS Excelis kasutati tulemuste väljendamiseks erinevaid tabeleid. Uurimismeetodina on kasutatud statistilist lähenemist, kasutades kirjeldavaid tunnuseid ja analüüsides kahe tunnuse vahelisi seoseid. Selle tulemusel on koostatud risttabeleid ja kontrollitud olulisustõenäosuse näitajat.

Uuritavate tunnustena kasutatakse immigratsiooni hoiakuid väljendavaid küsimusi, milleks on:

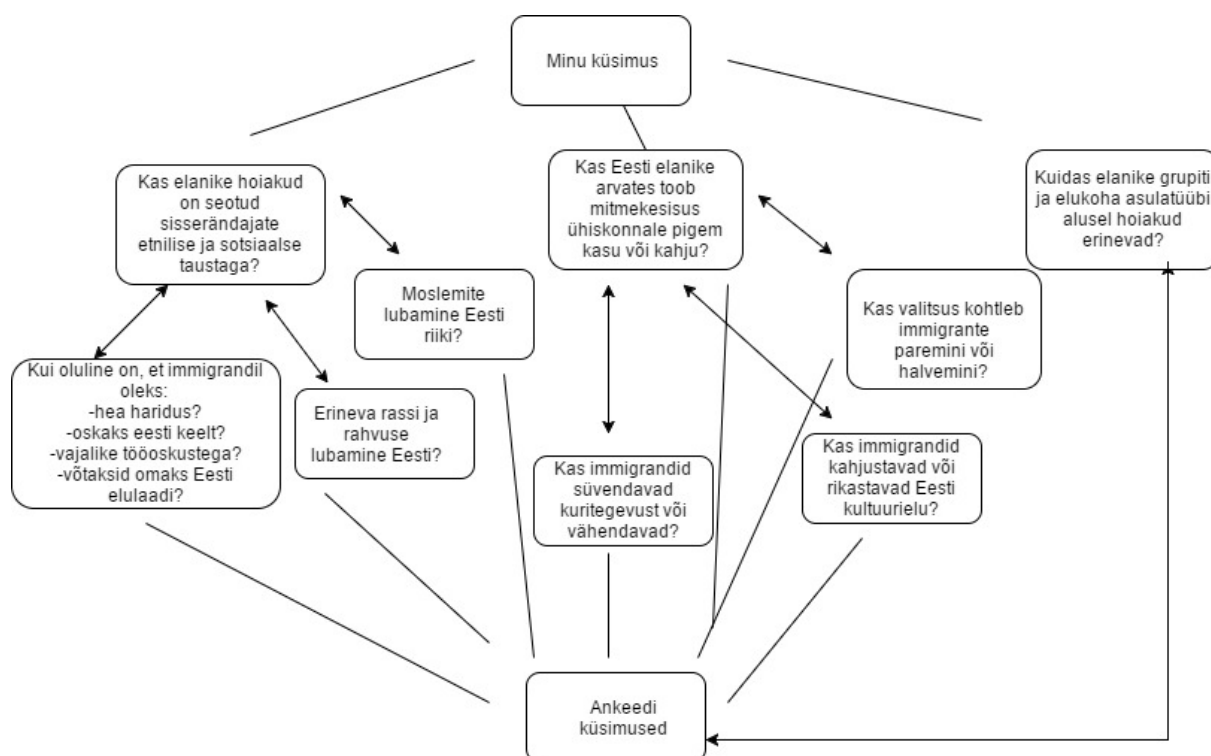
- *Kuidas oleks nende inimestega, kes erinevad enamikust rassi või rahvuse poolest?*
- *Mida Te arvate, kas teistest riikidest inimeste Eestisse elama asumine pigem kahjustab või rikastab Eesti kultuurielu?*
- *Palun öelge mulle, kui oluliseks peaks Teie arvates pidama järgnevaid tegureid, otsustades selle üle, kas keegi, kes on sündinud, üles kasvanud ja elab väljaspool Eestit, peaks saama tulla siia elama. Esiteks, kui oluline peaks olema, et nad:
...on hea haridusega?
...oskavad rääkida eesti keelt?
...on Eestile vajalike tööoskustega?
...võtaksid omaks Eestile omase elulaadi?*
- *Kas teistest riikidest siia elama tulevad inimesed pigem süvendavad kuritegevuse probleeme Eestis või pigem vähendavad?*
- *Võrreldes teiesuguste inimestega, kes on sündinud Eestis, kuidas kohtleb valitsus Teie arvates neid, kes on hiljuti tulnud siia elama teistest riikidest?*

- *Palun öelge, mil määral peaks Teie arvates Eesti lubama moslemitel teistest riikidest Eestisse elama tulla?*

Küsimused, vastuse variandid ja kodeering on välja toodud tabelis 2. (vt lisa 2).

Skeemis 1. on ühendatud minu uurimus küsimused ankeedi küsimustega.

Skeem 1. Ühendatud küsimused.

Allikas: autori koostatud

Sõltumatute tunnustena kasutatakse demograafilisi näitajaid, etnilisi näitajaid, majanduslikku näitajat, geograafilist näitajat ja perekonnaseisu näitajat. Näitajad, tunnused ja kodeering on välja toodud tabelis 3. (vt lisa 3).

3. IMMIGRATSIOONI TRENDID EESTIS (PEALE 1991. AASTAT), ELANIKE HOIAKUD

3.1 Immigratsiooni trendid

Aastatel 1991-1994 lahkus Eestist 63100 elanikku (Kõre jt, 1996). Eriti suure lahkujate hulgaga paistis silma 1992. aasta. Väljarände järsu kasvu põhjuseks oli võõrvägede lahkumine Eestist, mis jõudis lõpule aastal 1994 (*ibid.*). Lisaks reakoosseisule ja tegevteenistuses olnud ohvitseridele koos peredega lahkusid enamasti ka sõjaväega seotud tsiviilteenistujad. Muulaste Eestisse jäämist ei soosinud paljuski ka ebakindlus keele-, kodakondsus- ja välismaalaste seaduse osas (Maripuu & Ainsaar, 2008). Kui Nõukogude armeega seotud inimesed liikusid enamasti ida poole, siis täiesti uueks nähtuseks 1990ndatel olid migratsioonidemed lääneriikidega. 20. sajandi lõpuaastail väljaränne mõnevõrra vähenes, ent hakkas taas tõusma pärast Eesti astumist Euroopa Liitu aastal 2004, kui liikumine riikide vahel lihtsustus. Aastal 2005 paistsid Eesti elanikud teiste Euroopa riikide elanike seast silma väga kõrge väljarände valmidusega. Ainult Leedus ja Lirimaa oli see kõrgem (Tammur *et al* 2009). Eesti ühines Genfi põgenike konventsiooniga 1997. aastal. Eestisse saabunud pagulaste arv on olnud siiski väga tagasihoidlik. Aastail 1997–2008 esitas Eestis asüülitaotluse ainult 148 inimest, kellest kümnele anti pagulase staatus ning 12 sai täiendava kaitse. Põhilisteks asüülitaotlejate päritolumaadeks olid Venemaa (23 taotlejat), Iraak (22) ja Türgi (17) (Statistikaamet). Paljudel juhtudel oli asüülitaotlejate tegelikuks sihtriigiks mõni muu Euroopa Liidu riik ning sageli esitati asüülitaotlus pärast isiku kinnipidamist siseriigis, mitte riigipiiril. Alates 2009. aastast on asüülitaotluste arv siiski suurenenud. Selle põhjuseks on peetud eelkõige Eesti ühinemist Schengeni viisaruumiga ning riigipiiride praktilist kadumist, mille tulemusena elavnes üldine Eesti-suunaline illegaalne liikumine (Lõhmus, 2015). Enamasti esitatakse varjupaiga sooviavaldus pärast kinnipidamist.

Eesti on osa Euroopast ja mõistab pagulaste teemaga seoses tekkinud keerulist olukorda. Moraalne kohus on aidata hädasolijaid ja Eesti riik on piisavalt tugev, et seda teha. Eesti osaleb kriisi lahendamisel vabatahtlikult ja proportsionaalselt oma suurusega Euroopa Liidust. Eesmärk on, et pagulased kohaneksid meie riigis hästi ja panustaksid meie ühiskonda. (Valitsus ... , 2017).

Inimesed paigutatakse ümber kohustusliku jaotuvuskvoodi alusel, mis on pandud paika objektiivsete ja mõõdetavate kriteeriumide alusel (40% elanikkonna suurusest, 40% SKP-st,

10% varasemate varjupaigataotluste keskmisest arvust, 10% töötuse määrast) (Euroopa Komisjon, 2015).

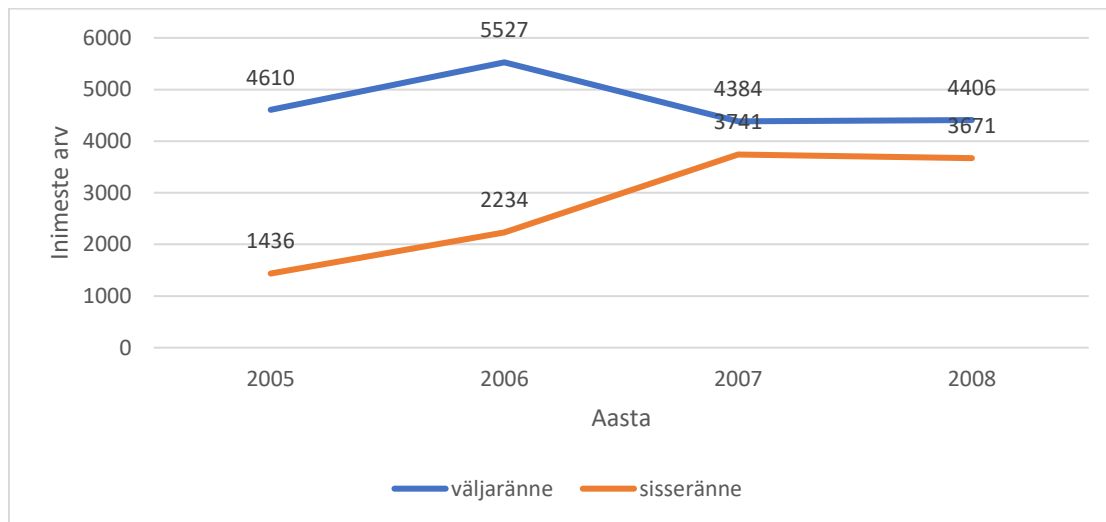
Eesti on võrreldes teiste Euroopa riikidega väike ja madalama majandustasemega ning selle pärast massiline sisse- ja väljaränne meil puudub. Eesti on Euroopa Liidu rändekava raames lubanud Kreekast ja Itaaliast ümber paigutada ning Türgist ümber asustada kokku 550 pagulast (ERR... , 2017). Praeguseks on rändekava raames Eestisse ümber paigutatud ja asustatud 142 inimest, kellest pooled on lapsed (vt lisa 4, Tabel 4) (Valitsus ... , 2017). Neist üks Iraagi perekond läks vabatahtlikult tagasi kodumaale, 31 inimest on Euroopas reisil ning kaks vahi all (ERR ... , 2017). Eestisse ümberpaigutatud ja -asustatud pagulased on läinud elama Harjumaale, Järvamaale, Tartumaale, Lääne-Virumaale, Läänemaale, Viljandimaale, Pärnumaale, Põlvamaale (Valitsus ... , 2017).

Ümberasustamise ja -paigutamise sihtgrupiks on isikud, kes ei kujuta ohtu Eesti avalikule korrale ja julgeolekule ning kellel on suurem potentsiaal Eesti ühiskonnas kohanemiseks ning edasiseks lõimumiseks. Eestisse saabunud isikud suunatakse kohe neile ettevalmistatud elukohtadesse. Kaitset vajavate isikute toimetulekut, kohanemist ja hilisemat integreerumist Eestis toetavad neile pakutavad teenused nagu kohanemisprogramm, tõlketeenus, tugiisikud, keeleõpe, tööturuteenused, vajadusel psühholoogiline nõustamine ning ümber- ja täiendõpe, alaealiste ja täiskasvanute tasemeharidus ning erinevad lõimumisteenused. Teenuseid pakutakse koostöös erinevate sotsiaalpartneritega ning eesmärgiks on tagada tugiisikute kaudu kõikidele Eestisse jõudnud isikutele teadmised nende võimalustest ja kuidas neid erinevaid teenuseid kasutada (Valitsus ... , 2015).

Eestis on viimastel aastatel pakkunud palju kõneainet Eestisse vastu võetud sõjapõgenikud, siis sisse- ja väljaränne ida poolt on suurusjärgu võrra suurem – viimase kolme aastaga on Eesti andnud elamisloa ligi 8500 Venemaalt või Ukrainast saabunud inimesele (Einmann, 2017). Sisse- ja väljaränne slaavi riikidest kasvas Eestisse järsult viimasel paaril aastal, kui Ukrainat tabas sõda ja majanduslangus ning nüüd on majanduskriisi ja poliitiliste repressioonide all kannatamas ka Venemaa (Koorits, 2016). Siseministeeriumi andmetel (2017) tegi Eesti riik 2016. aastal kokku 6711 tähtajalise elamisloa andmise positiivset otsust, nende seas oli 1727 Ukraina ja 1679 Venemaa kodanikku.

2005. ja 2006. aastal oli Eesti sisse- ja väljarände vahe rohkem, kui 3000 inimesega miinuses. Aastatel 2007-2009 on Eesti välisränne muutunud ühtlaseks. Sisseränne on jäänud mõnesaja võrra alla 4000 ning väljaränne 4500 ligi (joonis 1).

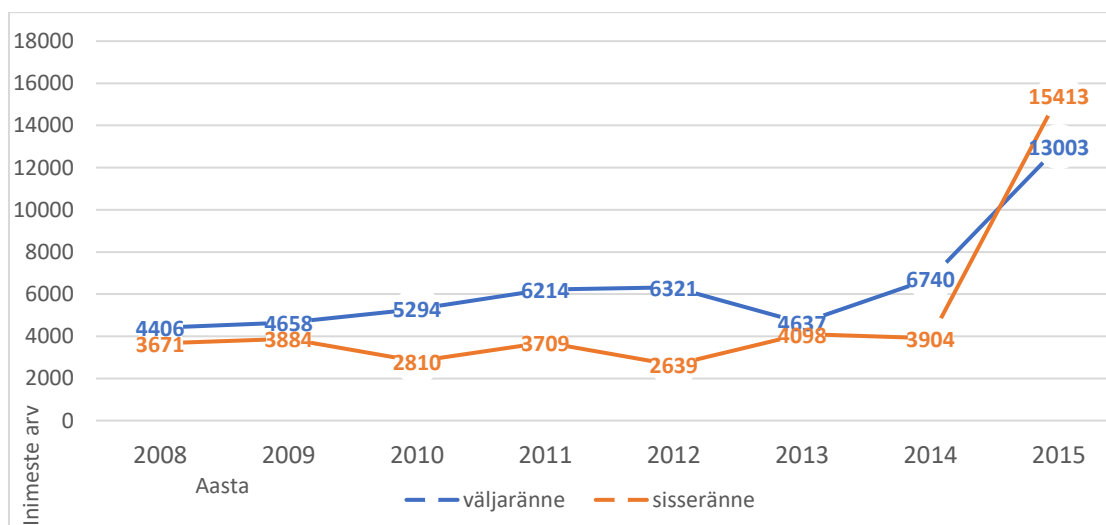
Joonis 1. Sisseränne ja väljaränne aastatel 2004 -2008

Allikas: Statistikaamet, autori koostatud

2015. aastal ületas Eestis sisseränne väljarände. Statistikaameti andmetel rändas 2015. aastal Eestisse 15 413 inimest, kellest 52% olid Eesti kodanikud, 21% olid EL-i kodanikud ja 27% kolmandate riikide kodanikud (Eesti statistika aastaraamat, 2016:29). Eestist lahkus 13 003 inimest (joonis 2).

Joonis 2. Sisseränne ja väljaränne aastatel 2008 - 2015

Allikas: Statistikaamet, autori koostatud

Eesti sisse- ja väljaregistripoliitika peamine eesmärk on tagada nende välismaalaste Eestisse tulek, kes annavad ühiskonnale tervikuna lisaväärtust ning kelle siinviibimine on kooskõlas avalike huvidega, Euroopa Liidu ühisõiguse ja põhivabadustega. Teiseks on vaja ära hoida elamislubade ja viisade väärkasutust ning ebaseaduslikku sisse- ja väljaregistrit, et tagada turvalisus, avalik kord ja riigi julgeolek (Siseministeerium ..., 2015).

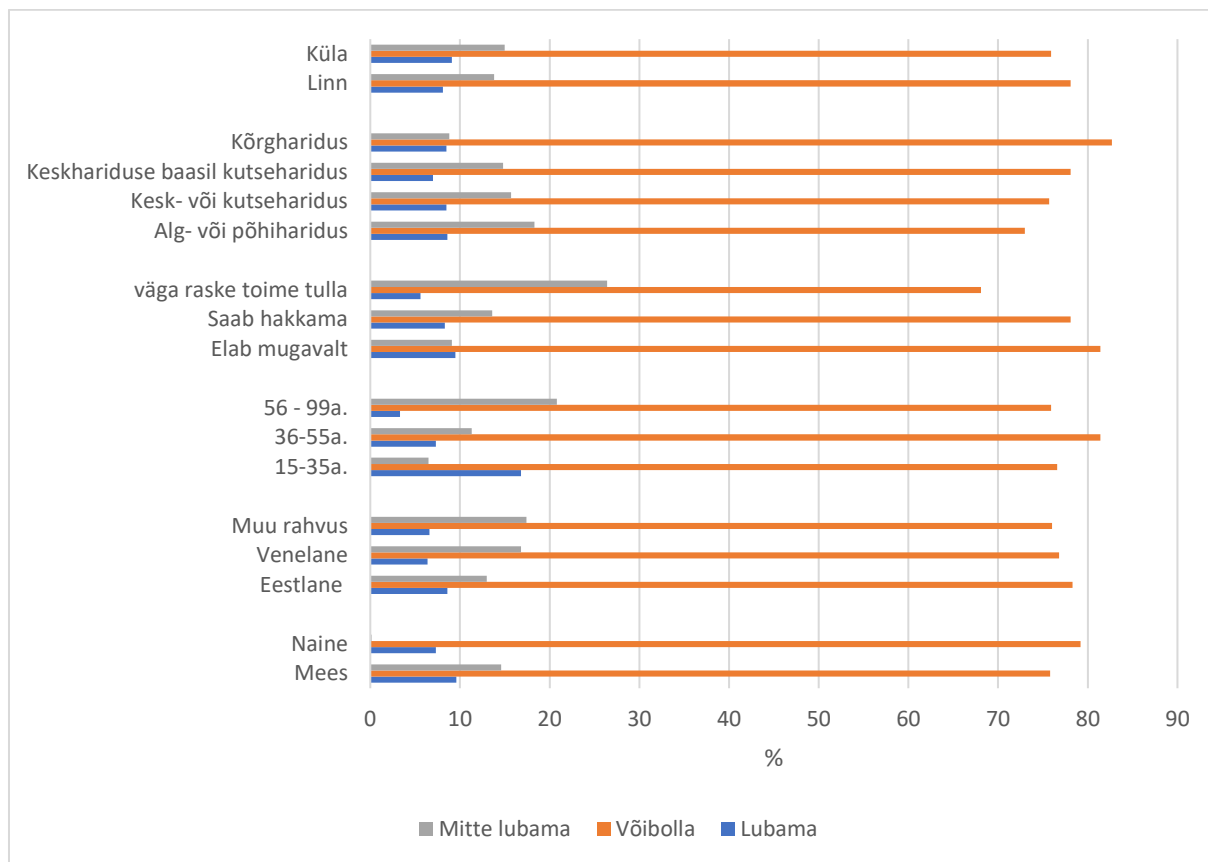
3.2. Elanike hoiakud

Andmeid analüüsides tuleb silmas pidada, et 2014. aasta sügisel polnud Euroopa pagulaskriis veel nii terav nagu 2016. aastal. Seega oli teema Eesti inimeste jaoks abstraktsem, kuid peamised mehhanismid, mis kujundavad inimeste suhtumist sisse- ja väljaregistritesse, jäävad samaks. Ülevaade on antud ainult statistiliselt olulistest tulemustest. Kuna neutraalsete vastajate arv („võibolla“) ei ole statistiliselt oluline, siis seda enamustel joonistel eraldi välja toodud pole.

Tulemustest selgub, et Eesti elanikud leiavad, et erinevast rassist ja rahvusest immigrante ei peaks Eesti elama lubama. Inimesed, kes elavad piirkondades, kus juba elab natuke teisest rahvusest inimesi, on erineva rassi ja rahvuse sisse- ja väljaregistrite suhtes tolerantsemad kui need, kes elavad piirkondades, kus teisest rahvusest inimesi elab kas palju või üldse mitte. Mitte-Euroopa päritolu suurendab vastuseisu sisse- ja väljaregistritele. Üldisel rändehoiakul on kõige tugevam seos just suhtumisega vaestest riikidest ja väljastpoolt Euroopat saabunud inimestesse. Kõige rohkem mittesallivamad olid sotsiaalselt halvemal järjel elanikud, eakamad elanikud (56+), vähem haritud elanikud, venelased ja muu rahvus ning perekonnaseisult vallalised elanikud, kellel pole lapsi. Sallivamad on noored (15-35 a.) ja sotsiaalselt heal järjel elanikud (vt joonis 3). Tulpdiagrammist (Joonis 4) on näha, et perekonnaseisult abielus ja vallalised inimesed on enamvähem ühemeelsed (14,8% ja 15,4%) ja need, kellel lapsed puuduvad (15,8%) ei lubaks immigrante Eesti elama tulla.

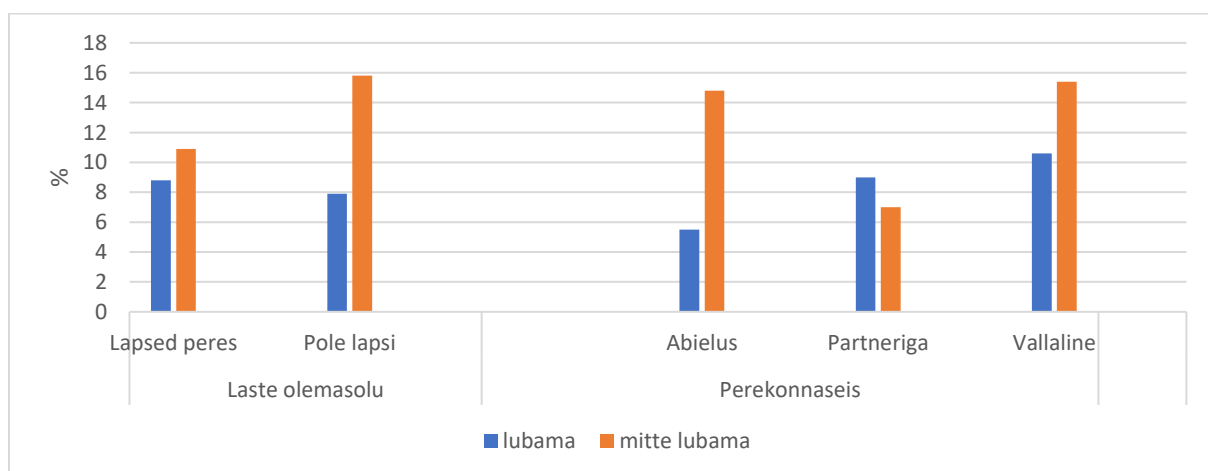
Tulemustest selgub, et üle 65% elanikest ei ole ei poolt ega vastu ja vastasid, et võibolla lubada/mitte lubada erinevast rassist ja rahvusest immigrante Eestisse elama.

Joonis 3. Erinevast rahvusest ja rassist immigrantide Eestisse elama lubamine/mittelubamine.

Andmed: ESS round 7, autori koostatud. Significance 2-tailed ($p \leq 0,05$) on seoste vahel vanus, haridus, sotsiaalne toimetulek.

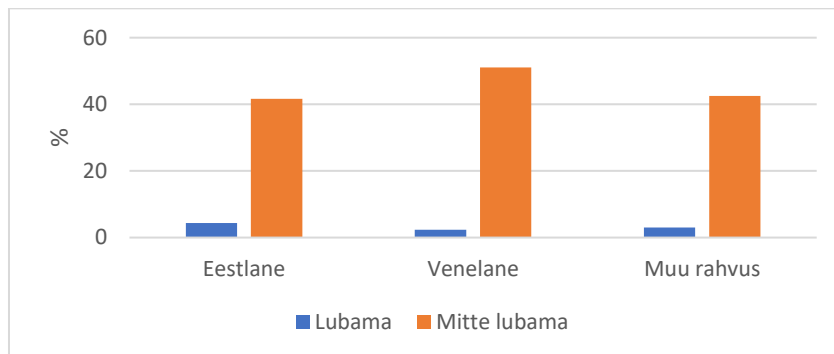
Joonis 4. Erinevast rahvusest ja rassist immigrantide Eestisse elama lubamine/mittelubamine laste olemasolu ja perekonnaseisu alusel.

Andmed: ESS round 7, autori koostatud. Significance 2-tailed ($p \leq 0,05$) on seoste vahel: laste olemasolu ja immigrantide Eesti elama lubamise/mittelubamise vahel.

Küsimustele vastajatest veidi alla 50% nii mehi kui naisi vastas, et teistest riikidest moslemeid Eestisse elama lubada ei tohiks. Venelastest sallivamad olid nii eestlased kui ka muu rahvus (vt joonis 5). Tulemustest võeti arvesse vastaja vanus, sugu, rahvus, haridustase, sotsiaalne staatus ja elukoha asumatüüp.

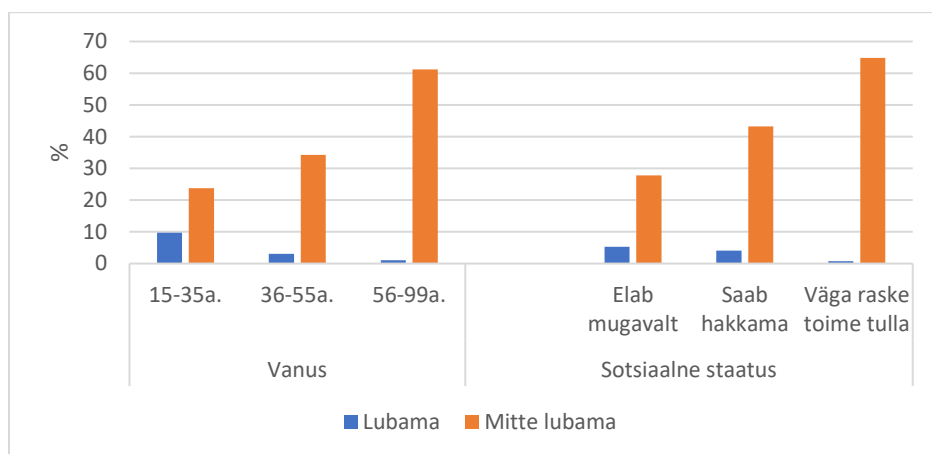
Joonis 5. Moslemeid Eesti elama lubama.

Allikas: Autori koostatud, andmed: ESS round 7. Significance 2-tailed ($p \leq 0,05$)

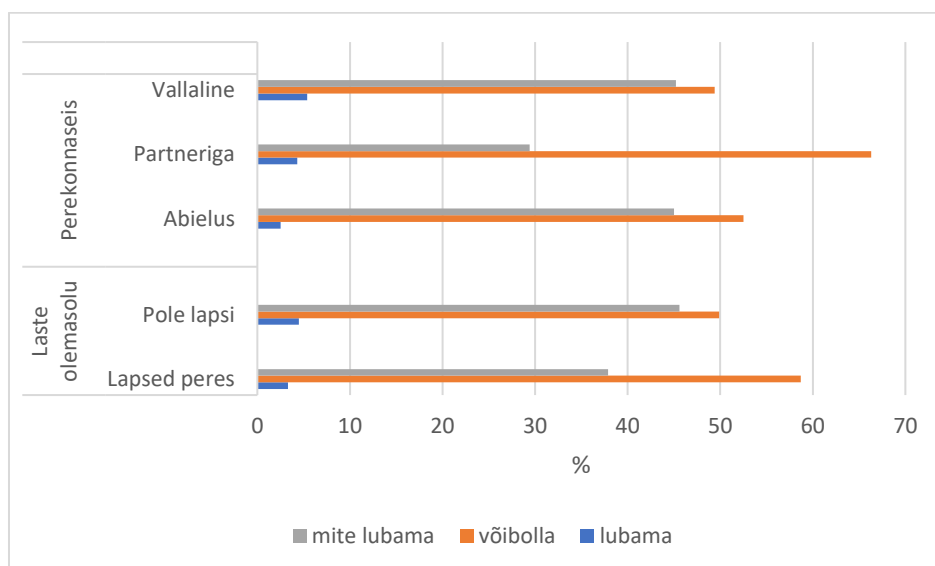
Kõige tugevamalt mõjutab suhtumist moslemite sisse rändesse vanus. Nooremad inimesed lubaks võrreldes vanemate vanusegruppidega moslemitel sisse rännata (vt joonis 6). Kõige sallivamad on nimetatud rühmadest sisse rändajate suhtes alla 36-aastased inimesed. Meeste ja naiste suhtumises moslemite sisse rändesse soolisi erinevusi aga ei esine. Kõrgharidusega inimesed on moslemitest sisse rändajate suhtes tolerantsemad kui madalama haridusega inimesed. Kõige rohkem on moslemite sisse rände vastu keskhariduse baasil kutseharidusega inimesed. Elukohast lähtuvalt on linnade elanikud teistes asumatüüpides elavate inimestega võrreldes rohkem vastu moslemite sisse rändele. Kõige vähem on selle vastu väikelinnade elanikud, kuid ka neist ei soovi moslemitest sisse rändajaid üle 40% vastanutest. Sotsiaalselt väga raskesti toimetulevad elanikud olid ülekaalukamalt vastu moslemite sisse rändele kui sotsiaalselt hästi toime tulevad elanikud (vt joonis 6). Joonisel 7 on välja toodud kodanike arvamused perekonnaseisu ja lapse olemasolu põhiseisul. Selgub, et mittesallivamad on perekonnaseisult vallalised ja abielus. Lasteta pered on mittesallivamad kui lastega pered.

Joonis 6. Moslemeid Eesti elama lubada.

Allikas: Autori koostatud, andmed: ESS round 7. Significance 2-tailed ($p \leq 0,05$)

Joonis 7. Moslemeid Eesti elama lubada.

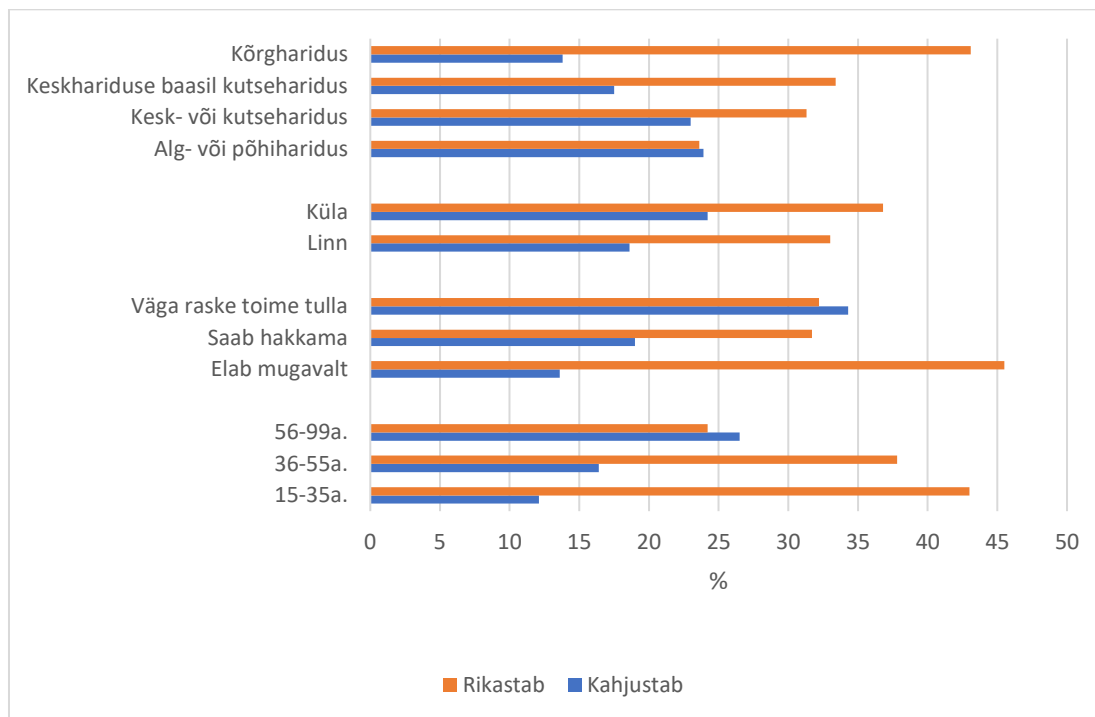

Allikas: Autori koostatud, andmed: ESS round 7. Significance 2-tailed ($p \leq 0,05$) seos on tunnuse laste olemasolu ja moslemite sissestamise vahel.

Tulemustest selgus, et Eesti elanikud arvavad, et immigrandid pigem rikastavad kui kahjustavad Eesti kultuurielu. Tulemustest selgus eriti kõrge protsendilise väärtusega, et kõrgelt haritud, noored ja sotsiaalselt kindlustatud elanikud arvavad, et immigrandid rikastavad Eesti kultuurielu (vt joonis 8). Immigrantide kultuurielu muutuses meeste ja naiste suhtumises soolisi erinevusi aga ei esine. Samuti elukoha asulatüübi kontekstis on arvamused samalaadsed.

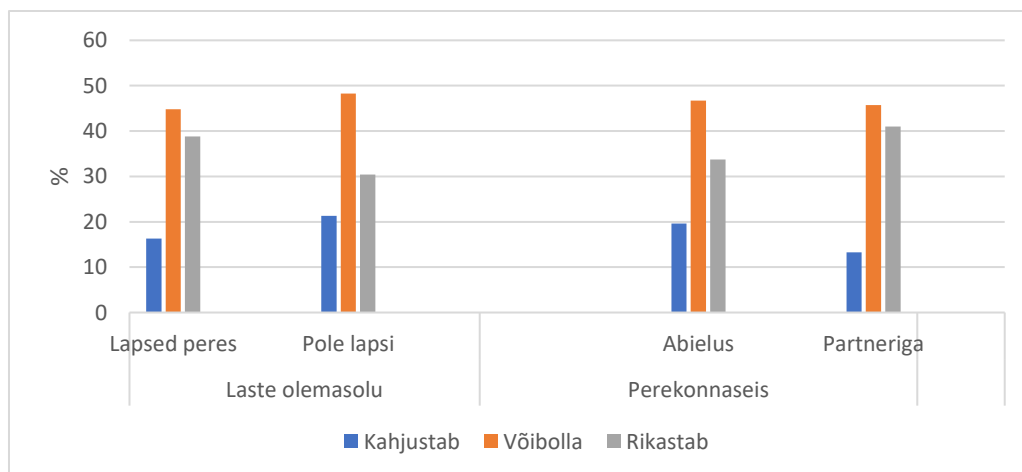
Perekonnaseisu kontekstis ollakse arvamusel, et immigrandid pigem kahjustavad kultuurielu, seda eriti lastega peredes (vt joonis 9).

Joonis 8. Arvamus kultuurielu rikastamise/kahjustamise osas.

Allikas: Autori koostatud, andmed: ESS round 7. Significance 2-tailed ($p \leq 0,05$)

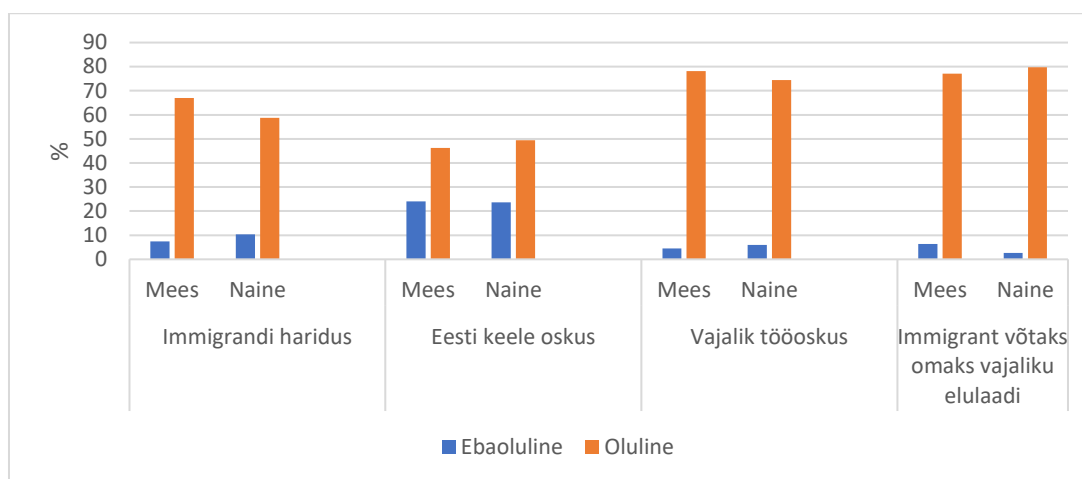
Joonis 9. Arvamus kultuurielu rikastamise/kahjustamise osas.

Allikas: Autori koostatud, andmed: ESS round 7

Tulemustest selgub, et Eesti kodanik pooldab kõrgelt haritud, vajaliku tööoskusega immigrante, kes ka aja jooksul suudavad/tahavad õppida ära eesti keele. Samuti on tähtis, et immigrant võtaks omaks Eestile vajaliku elulaadi (vt joonis 10). Siinkohal vastasid kõik Eesti kodanikud, et need neli tunnust on ülimalt olulised. Erinevusi siinkohal välja tuua ei saa, kuna kõik sõltumatud tunnuste protsendid olid üle 40%.

Joonis 10. Eesti kodaniku vastused seoses immigrandi hariduse, keele oskuse, tööoskuse ja sihtriigi elulaadi omaksvõtmise tähtsuses.

Allikas: Autori koostatud, andmed: ESS round 7. Significance 2-tailed ($p \leq 0,05$) on seoste vahel: immigrandi haridus ja sugu.

Joonisel 11 on välja toodud Eesti kodanike vastused seoses immigrandi hariduse, keele oskuse, tööoskuse ja sihtriigi elulaadi omaksvõtmise tähtsuses. Sisserändaja hea haridus on eriti tähtis vanemate inimeste arvates. Naistele on see olulisem kui meestele, eestikeelsetele inimestele olulisem kui venekeelsetele. Kõige olulisem on sisserändajate hea haridustase kõrgharidusega inimeste arvates; keskhariduse baasil kutseharidusega inimestele on see olulisem kui kesk- või kutseharidusega ja alg- või põhiharidusega inimestele.

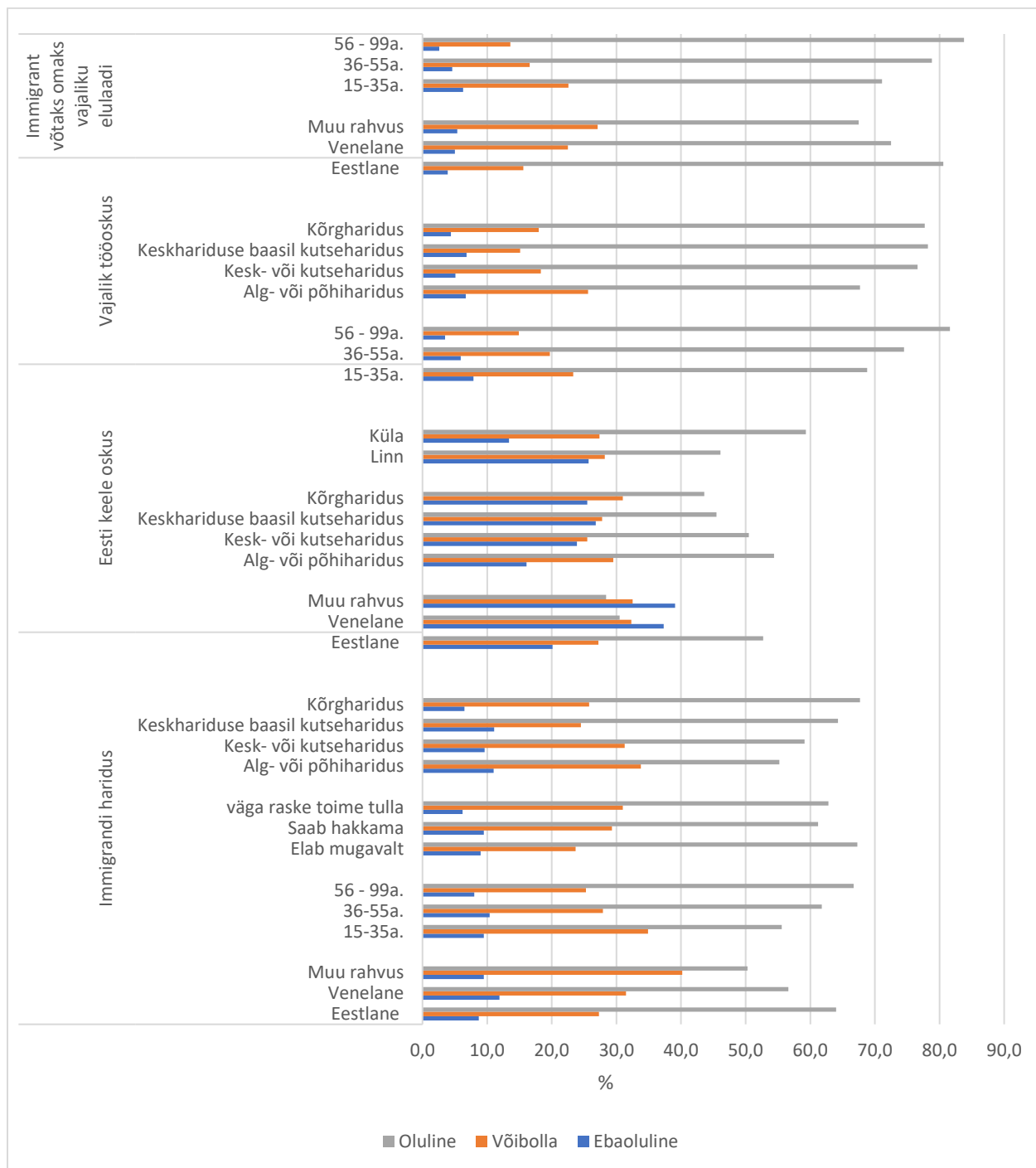
See, et sisserändajad oskaksid rääkida eesti keelt, on rahvuselt eestlaste jaoks olulisem kui venelastele. Siiski kõrged 30,5% venelastest peab samuti oluliseks, et Eestisse saabujad oskaksid rääkida eesti keeles. Sisserändajate eesti keele oskust peavad kõrgharitud inimesed vähemoluliseks kui madalama haridustasemega inimesed. Sisserändajate eesti keele oskus on olulisem neile inimestele, kes elavad piirkondades, kus juba elab teiste rahvuste esindajaid. Eesti keele oskus on kõige olulisem maapiirkondade elanikele, kõige vähem oluline suurte linnade elanikele.

Ootus, et sisse­rändajatel oleksid Eestile vajalikud tööoskused, suureneb koos vastajate vanusega. Meeste arvamustes on see olulisem kui naiste puhul. Eestile vajalike tööoskuste olemasolu peavad oluliseks keskhariduse baasil kutsehariduse ja veidike vähem oluliseks alg- või põhiharidusega kodanikud.

See ootus, et sisse­rändaja võtaks omaks Eestile vajaliku elulaadi, suureneb samuti koos vastajate vanusega. Võrreldes eestlasi, venelasi ja muud rahvust, eristub selgelt eestlaste tulemus, mis näitab, et eestlastele on väga oluline, et immigrant võtaks omaks Eestile vajaliku elulaadi.

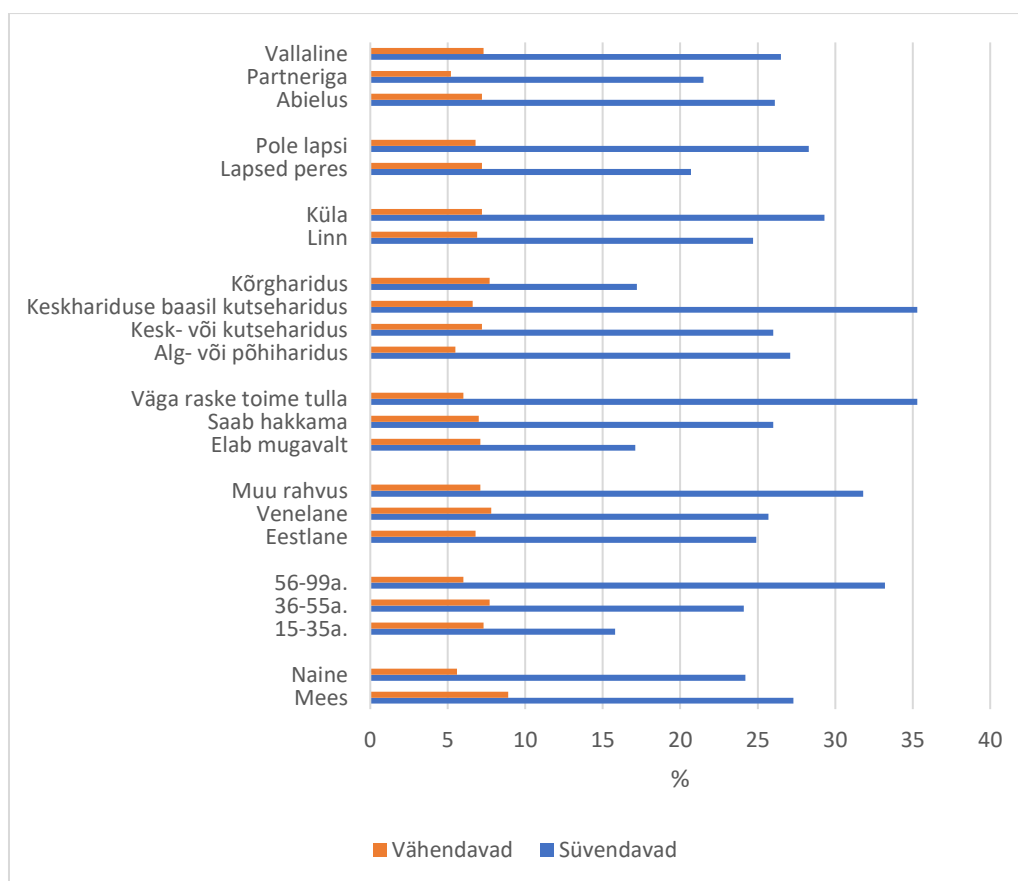
Joonis 11. Eesti kodaniku vastused seoses immigrandi hariduse, keele oskuse, tööoskuse ja sihtriigi elulaadi omaksvõtmise tähtsuses.

Allikas: Autori koostatud, andmed: ESS round 7. Significance 2-tailed ($p \leq 0,05$)

Kõige rohkem tekitab hirmu Eesti kodanikule see, et immigrandid pigem süvendavad kuritegevuse probleeme Eestis, kui seda vähendavad. Tulemustest selgub, et nii arvavad rohkem mehed (27,3%), muu rahvusest kodanikud (31,8%), eakamad (33,2%), sotsiaalselt raskesti toimetulevad (35,3%), vähem haritud (27,1%), külas elavad elanikud (29,3%), vallalised ja lasteta elanikud (26,5%, 28,3%) (vt joonis 12). Kui võrrelda tulemuste põhjal naisi ja mehi, siis nende arvamused samastuvad. Samuti on ühtemeelt ka rahvuselt eestlased, venelased kui ka muu rahvuse esindajad. Väike erinevus tuleb sisse, kui vaadata vanuse erinevust ja ka sotsiaalset staatust: nooremad ja sotsiaalselt mugavalt elavad inimgrupid arvavad, et immigrandid süvendavad kuritegevust, aga mitte nii palju, kui seda arvavad eakamad ja sotsiaalselt halvemal järjel olevad inimesed.

Joonis 12. Eesti kodaniku arvamus kuritegevusest, seoses immigrantide tulemisega Eesti.

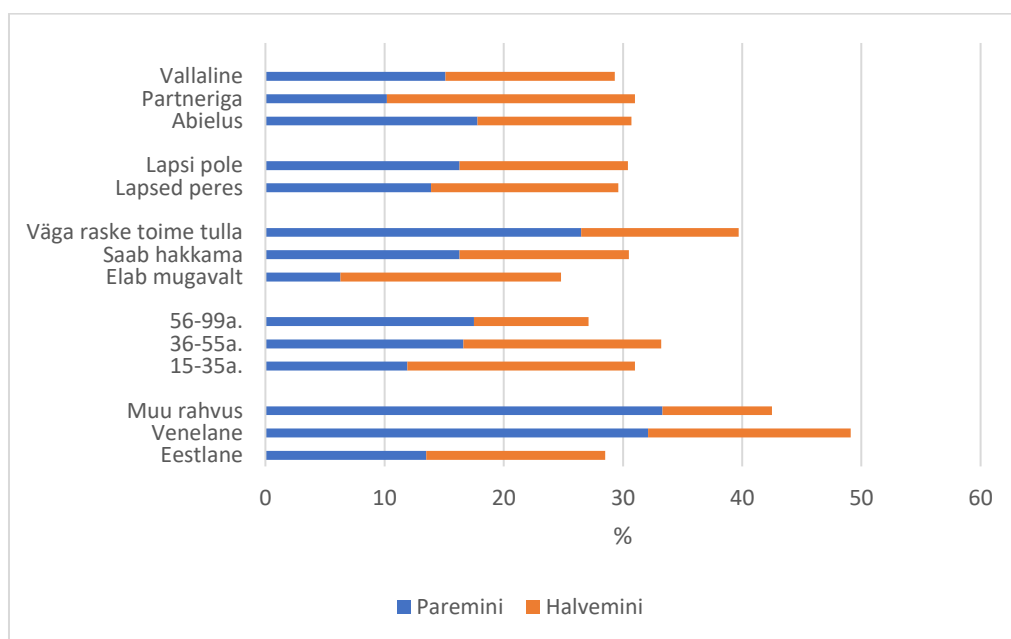

Allikas: Autori koostatud, andmed: ESS round 7. Significance 2-tailed ($p \leq 0,05$)

Eesti elanike arvates, kes on halvemal järjel, eakamad, muust rahvusest, keskharidusega, vallalised ja kelle peres lapsed puuduvad, kohtleb valitsus immigrante paremini. Seevastu arvavad naised, rahvusest venelased, noored (15-35 a.), sotsiaalselt mugavalt elavad, kõrgelt

haritud ja partneriga koos elavad kodanikud, et valitsus kohtleb immigrante halvemini (vt joonis 13). Kõige suurema erinevuse saab siin välja tuua sotsiaalselt hästi elavate kodanike ja sotsiaalselt raskesti toimetulevate kodanike vahel. Selgub, et sotsiaalselt kehvemal järjel kodanikud tunnevad, et valitsus kohtleb immigrante kõvasti paremini. Ja sotsiaalselt hästi elavate kodanike arvates kohtleb valitsus immigrante halvemini. Haridustaseme järgi saab välja tuua kõrgharidusega vastanute tulemused, kus selgub, et 7,5% vastanutest arvab, et valitsus kohtleb immigrate paremini ja 18,4% vastanutest arvab, et valitsus kohtleb immigrante halvemini.

Joonis 13. Eesti elanike arvamus valitsuse kohtlemisest immigrantidesse.

Allikas: Autori koostatud, andmed: ESS round 7. Significance 2-tailed ($p \leq 0,05$)

Võttes kokku kõik tulemused, saab sotsiaaldemograafilised tunnused eraldi gruppideks välja tuua. Tulemustest selgub, et vanus on üks kõige olulisemaid tunnuseid, mis on seotud suhtumisega sisseerändajatesse. Vanus jääb oluliseks teguriks ka pärast teiste tunnustega arvestamist. Noored on selgelt kõige sisseerändesõbralikum vanuserühm, üle 56-aastased aga on meelestatud kõige negatiivsemalt.

Kõrgharidusega inimesed on sisseerände suhtes positiivsemad kui teised. Kõrgharidusega inimeste hoiakud küll erinevad teiste omadest, kuid need erinevused on suhtelised väikesed. Samuti sotsiaalselt kindlustatute ja sotsiaalselt mitte nii hästi elavate inimeste hoiakud erinevad,

kuid needki erinevused pole suured. Erilist tähelepanu ei kõitnud ka perekonnaseis ja laste olemasolu peres.

4. ARUTELU

Euroopa Sotsiaaluuringu andmebaas sisaldab vastuseid küsimustele, mis iseloomustavad indiviidide hoiakuid immigrantide suhtes.

Uurimisel olid elanikkonna hoiakud sisserändajate suhtes ja neid mõjutavad tegurid. Selleks uuriti vastajate arvamusi teemadel, kas Eestisse peaks erinevast rassist ja rahvusest immigrante elama lubama ja kas Eesti peaks lubama moslemitel teistest riikidest Eestisse elama tulla. Eelnevad uuringud Eesti elanike hoiakute kohta samas valdkonnas on leidnud, et elanikud pigem ei poolda pagulust ja sisserännet eriti just kolmandatest riikidest. Sallivamad ollakse lähedamatest ja majanduslikult rikkamatest riikidest sisserändajatesse (Töldsepp, 2013).

Varasemast uuringust (Eesti ..., 2014), kus on välja toodud inimeste vähest teadlikkust pagulasküsimustes, selgub, et Eesti elanikud ei erista pagulaste sisserännet üldisest sisserändest. Selgus, et Eesti elanikkond on pagulaste suhtes negatiivsemalt meelestatud kui teiste immigrantide suhtes, mis annab vastuse, et hoiakuid põhjustab teadmine etnilisest ja sotsiaalsest taustast. Seda hoiakut võib põhjustada asjaolu, et rahvusvahelist kaitset taotlevad inimesed on pärit kolmandatest riikidest ning erinevad sageli oluliselt siinsetest inimestest rassi ja kultuuritausta poolest. Eestisugusel väikeriigil, kus võimalused on väiksemad kui mõnes suuremas linnas nagu näiteks Saksamaal, on vähem kogemusi ja kokkupuuteid immigrantidega ning seoses sellega ollakse ettevaatlikumad, kuna see, mida meile tänapäeval meedia ette kannab, on tekitanud hirmu ja hoiakuid just erineva rassi ja kultuuriga sisserändajate vastu (Constant, 2015). Siit omakorda saab vastuse küsimusele, et Eesti elanike hoiakud seoses moslemite Eestisse elama lubamisega on negatiivsed. Mida vähem on elanikkonnal olnud kokkupuuteid teisest rahvusest inimestega, seda suurem on hoiak, et erinevast rahvusest immigrandid ei võta omaks Eestile olulist elulaadi ja kahjustavad seeläbi meie kultuurielu.

Kui lõimumine on edukas ja immigrant on suuteline õppima vastuvõtva riigi keele ja sellega kaasnevalt saab juurdepääsu tööhõive- ja haridussüsteemile ning suudab end sotsiaalmajanduslikult üleval pidada, siis tooks mitmekesisus ühiskonnale pigem kasu. Kui aga lõimumine võtab kaua aega, mida kinnitab Euroopa Liidu riikide kogemus, et keskmisest kulub kuni viis aastat, et lõimida tööturule 27% pagulastest, viie kuni üheksa aasta jooksul leiab neist aga töö 39% (Kaukvere 2017). Peamise takistusena võib esile tuua eesti keele ebapiisava oskuse, vähesed teadmised tööohutusest ning raskused kohaliku ühiskonna ja töökultuuriga

kohanemisel. Kõik need näited ja tulemused näitavad, et uurimusküsimusele, kas Eesti elanike arvates toob mitmekesisus ühiskonnale pigem kasu või kahju, saab vastata, et mitmekesisus küll tooks Eesti elanike arvates kasu, aga seda alles ligikaudu kümne aasta pärast. Senikaua koormaksid sisseerandajad aga sotsiaalsüsteemi.

Käesolevas töös esitati uurimusküsimus, kas elanike grupiti ja asulatüübi alusel hoiakud erinevad. Selgus, et majanduslikult kehvemal järjel olevad kodanikud, külas/maal elavad, hariduselt alg- või põhiharidusega kodanikud suhtuvad immigrantidesse halvemini kui kõrgemalt haritud, sotsiaalselt paremal järjel elavad ja suurlinnas elavad kodanikud. Paljus selles on süüdi vähene kokkupuude immigrantidega. Linnas elades on suurem tõenäosus, et puututakse kokku muust rahvusest/rassist inimestega ja sellega ollakse võibolla juba harjutud, samas kui külas/maal eriti tihti kokku ei puututa. Sellest võib järeleda, et külas/maal elavate kodanike hoiak on negatiivsem kui linnas elavatel kodanikel. Haridustasemest sõltuvalt on hoiak seotud majandusliku taustaga. Siin saab välja tuua, et kõrgema haridusega inividid suhtuvad immigrantidesse paremini, kuna ei pea nendega tööturul võistlema (Mayda 2006: 527). Kui on kõrgem haridus, on ka tõenäoliselt parem töökoht, mis omakorda kindlustab parema elujärje ja selle tulemusena ei pea muretsema konkurentsi pärast, sest immigrandid asuvad reeglina töötama madalama tasuga töödele.

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärgiks oli uurida Eesti elanikkonna hoiakuid sisserändajate suhtes ja välja selgitada võimalikud tegurid, mis neid hoiakuid mõjutavad. Analüüsiks kasutati European Social Survey (ESS) 2014. aasta andmeid.

Töö teoreetiline osa andis ülevaate uurimisvaldkonnas enim kasutatud teoreetilistest lähenemistest ning olulistest empiirilistest tulemustest. Teoreetilist raamistikku kasutati tulemuste tõlgendamiseks ning uurimusküsimused sõnastati toetudes empiirilistele tulemustele.

Kokkuvõtlikult mõjutavad nii põhi- kui vähemusrahvuse hoiakuid immigrantide suhtes mitmed erinevad tegurid, millest peamisteks olid vanus, haridustase, majanduslik seis ning rahvus.

Analüüsist selgus, et Eesti elanikkond on sallivam sisserändajatesse, kes võtavad omaks Eestile vajaliku elulaadi, omavad vajalikku tööoskust, õpivad ära ja/või oskavad eesti keelt, kellel on hea haridus ning ei kahjusta Eesti kultuurielu. Eesti elanikkonnast kõige ebasõbralikumad sisserändajate vastu on eakamad (56+), madalama haridusega, majanduslikult raskesti toime tulevad elanikud. Sisserändajatevastase hoiakutega elanikud näevad neis ohtu turvalisusele ja Eestile üldiselt, mille tulemusena ollakse immigratsiooni suhtes negatiivsemalt meelestatud.

Käesolev töö leidis kinnitust, et teadmine sisserändajate sotsiaalsest ja etnilisest taustast põhjustab tõrjuvat hoiakut. Nimelt selgus, et Eesti elanikud on kolmandatest riikidest sisserännanute suhtes negatiivsemad kui üldiselt immigrantide suhtes. Olukorras, kus sisserändajad ei ole teretulnud, peavad riiklikud toetusmeetmed olema hästi läbimõeldud pakkudes piisavalt toetust sisserändajatele, ning välisades olukorda, kus kohalik rahvas võiks tunda, et sisserändaja saab ära kasutada sotsiaalseid hüvesid. Suurendades inimeste teadlikkust immigratsioonist, oleks ehk võimalik ka nende hoiakuid muuta ning eelarvamusi vähendada. Elanike hoiakute parandamiseks võiks näiteks rõhutada positiivset mõju majanduse arengule või vähendada erinevate meetmetega palgalõhet immigrantide ja põlisrahvuse vahel nii, et põlisrahvus ei tunneks ennast ohustatuna.

Käesolevas töös ei olnud andmetele tuginedes võimalik välja tuua, miks inimesed sisserändajate suhtes täpselt sellisel arvamusel on, seega vajaks valdkond edasist uurimist. Samuti on aastatega teema üha aktuaalsemaks muutunud, mis võib olla hoiakuid veel rohkem mõjutanud. Et saada täpsemaid tulemusi, võiks edasi ka uurida, kuidas inimesed ise seletavad oma negatiivseid hoiakuid immigrantide suhtes.

VIITATUD ALLIKAD

- Ammas, A., (2015). Vao keskuse süütamine on ilmselt vihakuritegu. Delfi. <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ammaz-vao-keskuse-suutamine-on-ilmselt-vihakuritegu?id=72355007> (23.03.2017)
- Batchelor, T., (2016). Terror in Europe mapped - Shocking number of deaths and injuries from attacks in 2016 <http://www.express.co.uk/news/world/693954/Terror-in-Europe-map-deaths-injuries-attacks-2016> (22.03.2017)
- BBC News (2015). Paris attacks: France mobilises 115,000 security personnel, <http://www.bbc.com/news/world-europe-34840699> (23.03.2017)
- Bolt, G. & Van Kempen, R. (2010). Ethnic Segregation and Residential Mobility: Relocations of Minority Ethnic Groups in the Netherlands. Journal of Ethnic and Migration Studies, 36 (2), 333-354.
- Castells, M. & Mollenkopf, J. H. (1991). Conclusion: Is New York a dual city? Teoses J. H. Mollenkopf ja M. Castells (toim.) Dual City: Restructuring New York, New York: Russell Sage Foundation, 399– 418.
- Castles, S., & Miller, M., (2009). The age of migration. International population movements in the modern world. Fourth edition – revised and updated. Lk 230
- Collier, P., (2013). Exodus. Immigration and Multiculturalism in the 21st Century. Oxford University Press, 2013
- Constant, A. F. (2015). Do migrants take the jobs of native workers? – IZA World of Labour, 2015, No. 10, 10 p. <http://wol.iza.org/articles/do-migrants-take-the-jobs-of-native-workers.pdf>
- Dandy, J. (2009). Refugee and Migrant Integration: Examining the discourse of the dominant. Tamara Journal for Critical Organization Inquiry, nr 8(2)
- Eesti elanike teadlikkus ja hoiakud pagulusküsimustes (2014). Tellija: Siseministeerium. Tallinn: Saar Poll OÜ
- Eesti statistika aastaraamat (2016). Lk 29

- Einama, K., (2006). Euroopa rändtööjõud parema elu otsingul <http://ekspress.delfi.ee/kuum/euroopa-randtoojoud-parema-elu-otsingul?id=69068407> (31.03.2017)
- Einmann, A., (2017). Eestisse saabub sisserändajaid ülekaalukalt kõige enam Venemaalt ja Ukrainast, Postimees <http://www.postimees.ee/3968567/eestisse-saabub-sisserandajaid-ulekaalukalt-koige-enam-venemaalt-ja-ukrainast> (25.04.2017)
- EKSS, Eesti keele seletav sõnaraamat. <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=assimilatsioon> (15.05.2017)
- ERR, (2017). Eesti arvestab rändekava kvoodi täitmisega täies mahus <http://www.err.ee/590518/eesti-arvestab-randekava-kvoodi-taitmisega-taies-mahus> (20.04.2017)
- ESS Euroopa Sotsiaaluuring 2017 <http://www.yti.ut.ee/et/euroopa-sotsiaaluuring/euroopa-sotsiaaluuring> (04.02.2017)
- Euroopa komisjon (2011). Pressiteade, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-911_et.htm (27.04.2017)
- Euroopa komisjon (2015) – pressiteade http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5596_et.htm (20.04.2017)
- Euroopa Ühenduste Komisjon (2008). Roheline Raamat. Ränne ja liikuvus: Euroopa Liidu haridussüsteemi ülesanded ja võimalused <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0423> (15.05.2017)
- Hadler, M. (2006). Intentions to Migrate Within the European Union: A Challenge for Simple Economic Macro-Level Explanations. – European Societies, lk 114
- Hallowell, B., (2012). Who are muslims, what do they believe? This is the controversial history surrounding Muhammad & Islam. <http://www.theblaze.com/news/2012/09/16/who-are-muslims-what-do-they-believe-this-is-the-controversial-history-surrounding-muhammad-islam/> (27.04.2017)
- Hughes, M., (2017). Study: Immigrant startup founders create 159 new jobs on average. Journal Insider https://thenextweb.com/insider/2017/02/01/study-immigrant-startup-founders-create-159-new-jobs-average/#.tnw_G0c0b8hn (24.04.2017)

Huysmans, J., (2006). The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU. London: Routledge, lk 78-79

Integratsiooni Sihtasutus. Rändealased mõisted <http://www.meis.ee/randealased-moisted> (30.03.2017)

Jenkins, P., (2003). A History of the United States. Palgrave Macmillan. New York.

Kaitsepolitseiamet aastaraamat (2016), lk 23

Kaukvere, T., (2017). Riik asub toetama pagulaste palkamist. Postimees. http://pluss.postimees.ee/4106775/riik-asub-toetama-pagulaste-palkamist?_ga=2.196334380.1431672334.1494676546-1689442074.1485983681 (15.05.2017)

Koorits, V., (2016). Sisseränne Eestisse võib juba lähiaastatel väljarändest suuremaks kasvada, <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/graafik-sisseranne-eestisse-voib-juba-lahiaastatel-valjarandest-suuremaks-kasvada?id=73435281> delfi (25.04.2017)

Kõre, J., Ainsaar, M., Hendrikson M., (1996). Eluasemepoliitika Eestis 1918-1995. Akadeemia 8. aastakäik, nr 10, lk 2133-2163. Tartu Ülikooli Kirjastus, Tartu.

Kõrv, J., (2005). Integratsioon on kultuuri üks osa. MTÜ Vaba Ajakirjandus <http://www.kesknadal.ee/uudised?id=5096> (12.05.2017)

Landesman, J. Seward, R.R. (2013). Long Distance Commuting and Couple Satisfaction in Israel and United States: An Exploratory Study. Journal of Comparative Family Studies, lk 765–780.

Lewis, R., (1999). „Kultuuridevahelised erinevused – kuidas edukalt ületada kultuuribarjääri”, Tallinn 1999, TEA, lk 268

Lõhmus, A., (2015). Immigrandikvootidest võib sõltuda Schengeni viisaruumi saatus. Maaleht. <http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/uudised/immigrandikvootidest-voib-soltuda-schengeni-viisaruumi-saatus?id=71623641> (13.05.2017)

Maripuu, L. & Ainsaar, M. (2008). Ülevaade Eesti rahvastiku olukorrast ja rahvastikupoliitikast 1990–2008. Rahvastikuministri büroo. <http://www.rahvastikuminister.ee/index.php?id=12404>

Massey, D.S., Denton, N.A. (1985). Spatial Assimilation as a Socioeconomic Outcome. American Sociological Review, 50 (1), 94-106

Mayda, A. M. (2006). Who is Against Immigration? A Cross-Country Investigation of Individual Attitudes Toward Immigrants. – Review of Economics & Statistics, 2006, Vol. 88, Issue 3, p 510-530.

Niessen, J., & Huddleston, T., (2010). Integratsiooni käsiraamat poliitikakujundajatele ja erialatöötajatele. Kolmas väljaanne, aprill 2010. Lk 8

Reardon, S. F., & Bischoff, K.(2011). Income inequality and income segregation. American Journal of Sociology, 116 (4), 1092–153.

Ringvee, R., (2008). Religiooni roll muutavas Euroopas. Diplomaatia <https://www.diplomaatia.ee/artikkel/religiooni-roll-muutavas-euroopas/> (25.04.2017)

Scheffer P., (2017). Challenges of integration and diversity, Conference 8-10 February 2017, Rotterdam, https://www.youtube.com/watch?v=KT_m8drr3P0 (12.05.2017)

Schütz, A. (2013). Hoiakuid immigrantide suhtes selgitavad tegurid Euroopa Sotsiaaluuringu V vooru andmetel. Magistritöö. Tartu Ülikool majandusteaduskond.

Shah, A., (2008). Global Issues : Immigration. <http://www.globalissues.org/article/537/immigration> (30.03.2017)

Silvestre, J. & Reher, D., S. (2014). The Internal Migration of Immigrants: Differences between One-Time and Multiple Movers in Spain. Population Space Place, 20, 50–65.

Siseministeerium (2015). Rakendusuring: Rahvusvahelise kaitse saajate ümberasustamise ja -paigutamise programmides osalemise võimalikud riskid Eesti sisejulgeolekule https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/Uuringud/Kodakondsus_ja_r2nne/2015_umberasustamine_lopparuanne.pdf (19.04.2017)

Siseministeerium (2015). Tasakaalustatud kodakondsus- ja rändepoliitika https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/STAK/2016/programm_f_tasakaalustatud_kodakondsus_ja.pdf (25.04.2017)

Siseturvalisuse arengukava (2015), https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/taiendatud_siseturvalisuse_arengukava_2015-2020.pdf (12.05.2017)

Sotsiaalministeerium, (2015). Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus liikmesriikidele REC(2007)17 liikmesriikidele soolise võrdõiguslikkuse standardite ja mehhanismide kohta,

<https://www.sm.ee/et/euroopa-noukogu-ministrite-komitee-soovitus-liikmesriikidele-rec200717-liikmesriikidele-soolise> (30.03.2017)

Statistikaamet, mõisted, http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Rahvastik/03Rahvastikusundmused/08Ranne/RVR_01.htm (30.03.2017)

Statistikaamet, pressiteade nr 59 <http://www.stat.ee/pressiteade-2016-059> (22.03.17)

Statistikamet (2013). REL 2011: Kindlat usku tunnistab üle neljandiku elanikkonnast. http://www.stat.ee/65351&parent_id=32784 (31.03.2017)

Tammur, A. & Rannala, H & Valgma, Ü. & Herm, A. & Pungas, E. (2009). Rändeandmete metoodika ja kvaliteet. Ränne. Migration. Statistikaamet, Tallinn. 5-34.

Tasan-Kok, T., VanKempen, R., Raco, M., Bolt, G. (2014). Divercities, governing urban diversity: Towards Hyper-Diversified European Cities - A Critical Literature Review, lk 21 - 23

Terveilm, migratsioon, <http://www.terveilm.ee/leht/teabekeskuse-teemad/migratsioon/> (12.05.2017)

Töldsepp, K. (2013). Eesti elanikkonna hoiakud immigratsiooni suhtes 2004-2010. Magistritöö. TÜ Sotsiaal- ja haridusteaduskond.

UNHCR The UN refugee agency <http://www.unhcr.org/> (14.03.2017)

UNHCR Global Appeal 2015 Update <http://www.unhcr.org/ga15/index.xml> (14.03.17)

UNHCR Global Appeal 2017 Update <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> (14.03.17)

UNHCR Pagulaste lõimumine Eestis Osalemine ja võimestamine (2016) <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=58a487ac4> (19.03.17)

Uued eurooplased (2016). National Geographic, ajakiri, nr 10 (61), lk 52

Vahre, L., (2016). Suur pettumus ehk humanismi kriis. Lk 133;215

Valitsus (2015). Täpsustatud tegevuskava Euroopa Liidu ümberasustamise ja ümberpaigutamise tegevuste elluviimiseks https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/failid/vastuvotmise_tegevuskava_08102015.pdf (20.04.2017)

Valitsus (2017). Pagulasküsimus <https://valitsus.ee/et/pagulased> (25.04.2017)

Valk, A., Realo, A., Niit, K.K., Vadi, M., (2002). Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis. Kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust. Lk 89;175

Vetik, R., (2013). Integratsiooniprotsessi teoreetilised lähtekohad ja kontseptuaalsed suundumused tänapäeval. Uue lõimumiskava loomist toetav töödokument. http://www.kul.ee/sites/kulminn/files/integratsiooniprotsessi_teoreetilised_lahtekohad_ja_kontseptuaalsed_suundumused_tanapaeval.pdf (13.05.2017)

Vikipeedia, mõiste, <https://et.wikipedia.org/wiki/R%C3%A4nne> (20.04.2017)

Vikipeedia, mõisted <https://et.wikipedia.org/wiki/T%C3%B6%C3%B6r%C3%A4nne> (19.04.2017)

Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus (RT I 2006, 2, 3) <https://www.riigiteataja.ee/akt/123032015025> (30.03.2017)

Walks, A. (2001). The Social Ecology of the Post-Fordist/Global City? Economic Restructuring and Socio-spatial Polarisation in the Toronto Urban Region Urban Studies 38 (3), 407-447.

Wessel, T. (2000). Social Polarisation and Socioeconomic Segregation in a Welfare State: The Case of Oslo. Urban Studies, 37 (11), 1947–1967

LISAD

Lisa 1.

Tabel 1. 2016. a terroriaktid, mis puudutasid enim Euroopat, selle lähiregioone ning läänemaailma tervikuna.

12.01	õhkis ennast Türgis Istanbulis Sinise mošee lähedal terroriorganisatsiooni Daesh enesetapuründaja. Hukkus 13 ja vigastada sai 9 inimest (enamik olid Euroopast pärit turistid).
22.03	toimusid Belgias Brüsselis enesetapurünnakud: 2 terroristi õhkisid ennast Brüsseli Zaventemi lennujaamas ning 1 terrorist õhkis ennast Brüsseli Maalbeeki metroojaamas. Hukkus 35 (sh 3 terroristi) ja vigastada sai üle 300 inimese. Rünnaku taga olnud isikud olid seotud ka terrorirünnakutega, mis toimusid 2015. a Pariisis.
12.06	korraldas masstulistamise USAs Floridas Orlandos ööklubis Pulse mitme tulirelvaga relvastatud isik. Hukkus 50 (sh ründaja) ja vigastada sai 53 isikut. Segaste motiivide taustal väitis ründaja muuhulgas, et tegutseb Daeshi kättemaksu huvides. Tegu oli ohvriterohkeima terrorirünnakuga USAs pärast 11.09.2001.
28.06	toimus terrorirünnak Türgis Istanbulis Atatürki lennujaamas. Tulirelvade ja lõhkeseadmetega varustatud isikud tapsid 45 inimest ja vigastada sai üle 230 inimese.
14.07	sõitis Mohamed Lahouaiej-Bouhlel Prantsusmaal Nice'is veoautoga tänaval olnud rahvamassi. Hukkunud 86 inimesest 2 olid Eesti kodanikud ning vigastada sai üle 430 inimese, teiste seas mitu Eesti elanikku. Väidetavalt oli muidu vabameelset elu elanud Mohamed vahetult enne rünnakut saanud usklikuks ning asunud järgima terrorismipropagandat.
18.07	ründas noa ja kirvega relvastatud põgenik Saksamaal Würzburgi lähedal olnud reisirongis kaasreisijaid. Vigastada sai 5 inimest, ründaja lasti politsei poolt maha.
24.07	õhkis ennast Saksamaal Ansbachis Süüriast pärit põgenik. Vigastada sai 15 inimest, ründaja ise hukkus.

06.08	ründas Belgias Charlerois matšetega relvastatud mees kahte naispolitseinikku, karjudes väidetavalt samal ajal „Allahu Akbar“. Vigastada said mõlemad politseinikud, ründaja lasti politsei poolt maha.
10.12	korraldati Istanbulis 2 plahvatust: autopomm ja enesetapuründaja lõhkeseadmega. Hukkus 46 ja vigastada sai 166 inimest. Enamik hukkunutest olid politseinikud. Vastutuse võttis rühmitis Kurdistan Freedom Falcons.
19.12	rammis terrorist veoautoga Berliinis Breitscheidplatzil asunud jõuluturgu ja seal viibinud isikuid. Hukkus 12 ja vigastada sai 48 inimest.
19.12	tulistamises Šveitsis Zürichis asuva islamikeskuse lähedal sai viga 3 inimest.

Allikas: Kaitsepolitsei Aastaraamat 2016

Lisa 2.

Tabel 2. Küsimuste vastuse variandid ja kodeering.

Küsimus	Vastuse variandid	Kodeeritud
Kuidas oleks nende inimestega, kes erinevad enamikust rassi või rahvuse poolest?	1. Lubama paljudel siia elama tulla 2. Lubama mõnedel siia elama tulla 3. Lubama väga vähestel siia elama tulla 4. Üldse mitte lubama	1. Lubama paljudel siia elama tulla 2. (2-3) Lubama mõnedel või väga vähestel 3. Üldse mitte lubama
Mida Te arvate, kas teistest riikidest inimeste Eestisse elama asumine pigem kahjustab või rikastab Eesti kultuurielu?	Skaalal 0-10 0. Kahjustab kultuurielu 10. Rikastab kultuurielu	0-3 Kahjustab kultuurielu 4-6 Võibolla kahjustab, võibolla rikastab 7-10 Rikastab kultuurielu

<p>Palun öelge mulle, kui oluliseks peaks Teie arvates pidama järgnevaid tegureid, otsustades selle üle, kas keegi, kes on sündinud, üles kasvanud ja elab väljaspool Eestit, peaks saama tulla siia elama.</p> <p>Esiteks, kui oluline peaks olema, et nad:</p> <p>...on hea haridusega?</p> <p>...oskavad rääkida eesti keelt?</p> <p>...on Eestile vajalike tööskestega?</p> <p>...võtaksid omaks Eestile omase elulaadi?</p>	<p>Skaalal 0-10</p> <p>0. Äärmiselt ebaoluline</p> <p>10. Äärmiselt oluline</p>	<p>0-3 Äärmiselt ebaoluline</p> <p>4-6 Võibolla ebaoluline, võibolla oluline</p> <p>7-10 Äärmiselt oluline</p>
<p>Kas teistest riikidest siia elama tulevad inimesed pigem süvendavad kuritegevuse probleeme Eestis või pigem vähendavad?</p>	<p>Skaalal 0-10</p> <p>0. Muudavad kuritegevuse probleeme suuremaks</p> <p>10. Muudavad kuritegevuse probleeme väiksemaks</p>	<p>0-3 Muudavad kuritegevuse probleeme suuremaks</p> <p>4-6 Võibolla muudavad, võibolla mitte</p> <p>7-10 Muudavad kuritegevuse probleeme väiksemaks</p>
<p>Võrreldes teiesuguste inimestega, kes on sündinud Eestis, kuidas kohtleb valitsus Teie arvates neid, kes on hiljuti tulnud siia elama teistest riikidest?</p>	<p>1. Palju paremini</p> <p>2. Mõnevõrra paremini</p> <p>3. Samamoodi</p> <p>4. Mõnevõrra halvemini</p> <p>5. Palju halvemini</p>	<p>1. (1-2) Paremini</p> <p>2. Samamoodi</p> <p>3. (4-5) Halvemini</p>
<p>Palun öelge, mil määral peaks Teie arvates Eesti lubama moslemitel teistest riikidest Eestisse elama tulla?</p>	<p>1. Lubama paljudel siia elama tulla</p> <p>2. Lubama mõnedel siia elama tulla</p> <p>3. Lubama väga vähestel siia elama tulla</p> <p>4. Üldse mitte lubama</p>	<p>1. Lubama paljudel siia elama tulla</p> <p>2. (2-3) Lubama mõnel või vähestel siia elama tulla</p> <p>3. Üldse mitte lubama</p>

Allikas: autori koostatud, andmed: ESS round 7

Lisa 3.

Tabel 3. Sõltumatud tunnused.

Tunnus	Näitaja	Kodeering
Sugu	Mehed Naised	Puudub
Vanus	Vanus on mõõdetud aastates ja jaotatud kolmeks rühmaks. Esimese rühma moodustavad õppivad või tööelu alguses noored, teise rühma tööelised ja kolmanda rühma inimesed, kes on tööelu lõpus või vanaduspensionil	15-35 aastased. 36-55 aastased. 56 + aastased.
Rahvus	Lähtudes vastusest küsimusele: <i>“mis rahvusest Te olete?”</i> moodustati kategooriaid	Eestlane. Venelane (venelane, eesti venelane). Muud rahvused (lätlane, ukrainlane, muu rahvus).
Haridustase	Küsimuse alusel <i>„milline on Teie kõrgeim haridustase, mille olete omandanud?“</i> esialgsed väärtused kodeeriti vastavalt ISCED 97 klassifikatsioonile neljaks kategooriaks.	Alg- või põhiharidus. Kesk- või kutseharidus. Keskhariduse baasil kutseharidus. Kõrgharidus.
Majanduslik näitaja	Küsimuse alusel <i>„milline järgnevatest kirjeldustest vastab Teie arvates kõige paremini Teie leibkonna praegusele sissetulekute tasemele?“</i> Esialgselt on tunnuse väärtusi neli: praeguse sissetulekuga elan mugavalt, saan hakkama, põhjustab raskusi ja on väga raske toime tulla.	Elab mugavalt. Saab hakkama. Väga raske toime tulla.
Elukoht	Küsimuse alusel <i>„milline valik kirjeldab kõige paremini seda kohta kus Te elate?“</i> esialgsed väärtused kodeeriti kaheks kategooriaks.	Linn (suurlinn, selle eeslinn, väikelinn). Maa (küla, kodu maakohas).
Perekonnaseis	Küsimuse alusel <i>„milline järgmistest kirjeldustest iseloomustab Teie suhet kõige paremini?“</i> esialgsed väärtused kodeeriti kolmeks kategooriaks: Küsimuse alusel <i>„kas vastajal on kodus elavaid lapsi?“</i>	Abielus, Partneriga (partnerlus ei ole tunnustatud, partnerlus on tunnustatud). Vallaline (lahutatud, vallaline). Esialgsed väärtused säilisid: 1. jah, 2. ei.

Allikas: autori koostatud, andmed: ESS round 7

Lisa 4.

Tabel 4. Eestisse ümberpaigutatud ja -asustatud pagulased

Inimesi perekonnas	Päritoluriik	Eestisse saabumise riik	Eestisse saabumise aeg
4	Süüria	Kreeka	Aprill 2017
4	Süüria	Kreeka	Aprill 2017
5	Süüria	Kreeka	Aprill 2017
4	Süüria	Kreeka	Aprill 2017
5	Süüria	Kreeka	Aprill 2017
5	Süüria	Kreeka	Märts 2017
4	Süüria	Kreeka	Märts 2017
4	Süüria	Kreeka	Märts 2017
4	Süüria	Türgi	Veebruar 2017
5	Süüria	Türgi	Veebruar 2017
4	Süüria	Kreeka	Veebruar 2017
5	Süüria	Kreeka	Veebruar 2017
5	Süüria	Kreeka	Jaauar 2017
7	Süüria	Kreeka	Jaauar 2017
3	Süüria	Kreeka	November 2016
6	Süüria	Kreeka	November 2016
4	Süüria	Kreeka	Oktoober 2016
3	Süüria	Kreeka	Oktoober 2016
1	Süüria	Kreeka	Oktoober 2016
3	Süüria	Kreeka	September 2016
5	Süüria	Kreeka	September 2016
5	Iraak	Kreeka	September 2016
5	Iraak	Kreeka	August 2016
5	Süüria	Türgi	August 2016
6	Süüria	Türgi	August 2016
3	Süüria	Kreeka	Juuni 2016
5	Süüria	Kreeka	Juuni 2016
4	Süüria	Kreeka	Juuli 2016
3	Iraak	Kreeka	Aprill 2016
1	Jeemen	Kreeka	Aprill 2016
3	Süüria	Kreeka	Aprill 2016
5	Süüria	Kreeka	Aprill 2016
5	Iraak	Kreeka	Märts 2016
1	Süüria	Kreeka	Märts 2016
1	Jeemen	Kreeka	Märts 2016
Kokku 142			

Allikas: Valitsus – pagulased Eestis

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ Marika Kiin _____

(autori nimi)

(sünnikuupäev: _____ 13.06.1985 _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
IMMIGRANTIDEGA SEOTUD HOIAKUD JA NEID MÕJUTAVAD TEGURID,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on _____ Anneli Kährik _____,

(juhendaja nimi)

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 22.05.2017